

q. clay. g. 382

~~B.L. lat. pag. 707.~~

RHETORICÆ
NEUMAYERIANÆ
EPITOME,
CUM
APPENDICE PLURIMORUM
EXEMPLORUM,
ET
PROVERBIORUM &c.
PRO
UTILITATE STUDIOSÆ
JUVENTIS
FACILLIMA METHODO
CONCINNATA
OPERA ET STUDIO
P. MARCI STATTMÜLLER
O. S. Ben. Professi
DIVIT - AUGIENSIS.

Cum permissu Superiorum.

Günsburgi ad Danubium

Typis Joannis Christophori Wagegg,
ANNO M DCC LXV.

A pietate ad scientiæ spiri-
tum conscenditur; nam quam-
vis videatur aliquis scientiam
possiderē, stultus est, si male vi-
vit.

S. Ambr os. in Apocal. cap. 4.

DEDICATIO.

Candidæ & rubicundæ,
Liliis cinctis & rosis
Virgini & Martyri
Beatæ Catharinæ,

Sapientiæ Domni
Columnis septem suffultæ,
Quinquaginta Sophorum
Victrici gloriosæ,

Divinæ eloquentiæ
Magistræ facundissimæ,
Togatæ Juventutis
Meliori Palladi

Æterni Patris Filiaë
Agni nuptialis sponsæ
Throno spiritus sancti,
Angelorum gaudio;

Refugio mortalium
Jugi orbis miraculo
Triplici Laureola
In Cœlis coruscanti

Exile hoc Opúsculum una secum
humillime dedicat , & conse-
crat

Servorum minimus.

F. M. St.

PRÆFATIO.

 Fufiori Ideæ Rhetoricae Neumayerianæ præfenti Opusculo breviorẽ substituo per horam certe memoriæ imprimendam. Isque laboris mei scopus est, ut, dum vel per otium libellus hic evolvitur,

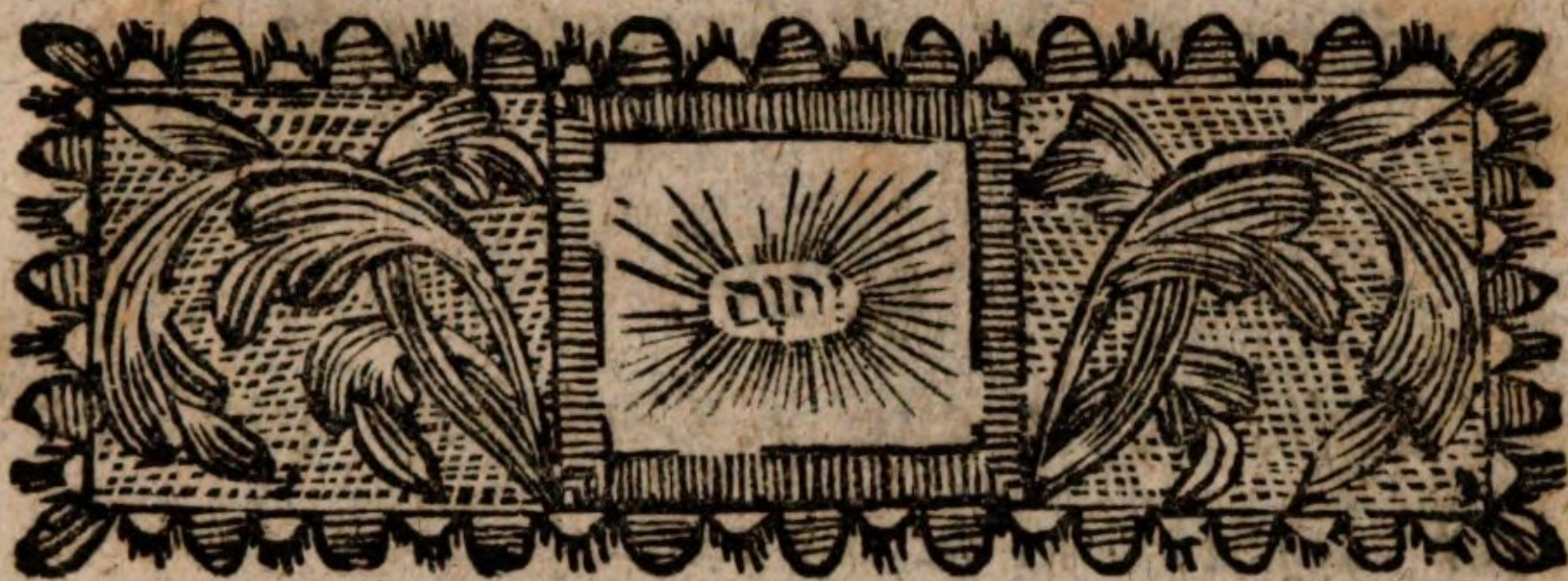
A 3 idea

idea Rhetoricæ vel fixa
semper menti hæreat,
vel amota statim, & qua-
si momento ad eandem
revocetur. Exempla
enim, numeris romanis
citata, & quæ appendi-
cis loco subjunxi, regu-
las tantum clariores
reddunt, proinde vel
ad libidum legenda, vel
a perspicaciori ingenio
omnino negligenda. Ap-
posui ad finem brevem
me-

methodum imitandi Ci-
ceronem, quia Orato-
rum phœnicem, una
& ordine alphabetico
quædam proverbia, &
verborum argutias, o-
rationi accommodan-
das. Jam meum, bene-
vole Lector! quemcun-
que laborem gratum
habeas rogo, & vale.

23 Nihil utilius, nihil ad glori-
am, aut res acquirendas com-
modius juventuti, quam elo-
quentia, quæ ex eo plurimum
comparatur, si rerum in men-
te, & in ore copia sit verborum.

*Joann. Saresber. L. 7. de nug.
Curial. Cap. 12.*

DE RHETORICA IN GENERE.

§. I.

Rhetorica est ars bene dicendi , seu apte dicendi ad persuadendum.

§. II.

Dividitur in delectantem, docentem, & moventem, de quibus, ceu partibus, sequentes libri tres, quartus vero de arte universa differet.

LIBER I.

DE RHETORICA DELECTANTE.

§. III.

Id, per quod delectat Rhetorica, est *Stylus*, seu modus cogitationes mentis expli-

A 5

candi

candi per verba , & sententias apte ad finem.

§. IV.

Stylus debet esse 1. *Copiosus* , quod fit per *adjectionem verborum* , quando nempe verbo, seu *copulæ* adduntur adverbia, *subjecto*, & *prædicato* epitheta, toti propositioni plures propositiones synonymæ &c. n. I.

Deinde per *variationem vocum*, mutando casum subjecti, vel numerum , variando modum copulæ &c. II. Tandem per *multiplicationem sententiæ*, si nimirum data sententia per aliqua argumenta probetur, vel explicetur. 2. *Numerosus* , consistens in certa dispositione verborum, seu periodo. 3. *Ornatus*, figuris scilicet verborum, insuper pugnax & amplus ex figuris sententiarum, denique per transitiones, ac nexus cohærens.

§. V.

Periodus est ambitus Verborum , qui non prius finitur , quam perfectus sit simul

simul & numerus , & sensus sententiae.

§. VI.

Numerus est talis Verborum dispositio, ut cum pompa, gratia, & suavitate auditui illabantur.

§. VII.

Periodus plerumque ex enthymemate III. Vel syllogismo componitur, ita, ut syllogismus, modo huic præponantur particulae in periodis consuetæ, nempe *si, cum, quamvis, quantum, tantum &c.* & *maior* sic posita, *consequentiae* innectatur *minor* per particulam relat. *qui &c.* jam sit integra periodus IV.

§. VIII.

Ex qualibet propositione, vel sententia formari potest syllogismus, & quod sequitur, periodus. Propositione nempe posita, quæstio institui debet per *to quare?* ut respondeatur ex aliquo loco Rhetoricali, V.

§. IX.

§. IX.

Loci Rhetorici sunt tituli, ex quibus, tanquam ex loculamentis, argumenta, & probationes, atque explicationes sententiæ sumuntur.

§. X.

Argumentum est probabile inventum ad faciendam fidem.

§. XI.

Fides est firma animi, iis quæ dicuntur, credentis opinio.

§. XII.

Opinio est imbecilla assensio; utraque, tam fides, quam opinio, argumentatione gignuntur.

§. XIII.

Loci intrinseci continent argumenta, §. 10. quæ sunt in ipsa re; *extrinseci* vero, quæ sunt extra naturam rei.

§. XIV.

Intrinseci sunt sequentes:

Definitio, quæ est argumentum, quod explicat

plicat naturam rei, seu quid sit res, & quid non sit.

Enumeratio partium, quæ fit per nominationem eorum, ex quibus totum componitur.

Etymologia, quæ est argumentum, quod ab origine nominis ducitur.

Conjugata, quæ sunt argumentum; quod a derivatis ex nomine formatur.

Genus, quod est arg. quod ducitur ab eo, per quod res cum pluribus convenit.

Forma, seu *species*, quæ est arg. quod ducitur ab eo, per quod res ab omnibus rebus aliis differt.

Simile, quod est arg. &c. quod alteri rei, utut dispari, est simile.

Dissimile, quod est arg. &c. quod ex re aliqua, dissimile colligit.

Contraria, quæ sunt argumentum, quod ducitur ab oppositis, quorum sunt quatuor species: *adversa*, quæ non possunt simul esse in eodem, ut album & nigrum: *pri-*

van-

vantia, quorum unum est res, alterum ejus privatio, ut lux, & tenebræ: *relativa*, quorum unum sine altero intelligi nequit, ut Dominus, & servus &c.

Negantia, seu contradictoria, quorum unum alterum, negat, ut album, non album.

Adjuncta, quæ sunt argumentum, quod ducitur a circumstantiis, quis, quid, ubi &c.

Antecedentia, quæ sunt argum., quod ducitur ab iis, quæ rem necessario antecedunt, ut ortus solis diem.

Consequentia, quæ sunt argum., quod ducitur ab iis, quæ rem necessario sequuntur, ut dies ortum solis.

Repugnantia, quæ sunt argum., quod ducitur ab eo, quod repugnat tali subiecto.

Causæ, quæ sunt argum., quod ducitur ab eo, *ex quo*, vel *per quod*, vel *a quo*, vel *propter quod* aliquid fit; sunt enim quatuor causæ, materialis, formalis, efficiens, & finalis.

Effe-

Effecta, quæ sunt argumentum, quod ducitur ab iis, quæ fiunt a causis.

Comparationes, quæ sunt argum., quod ducitur a collatione unius dicti, facti, modi, vel causæ, cum dicto, facto, modo, vel causa alia, quod fit vel *a minori ad majus*, vel *a majori ad minus*, vel *a pari*.
Exempla periodorum ex hisce locis intrinsicis desumptarum vide infra III. & IV.

§. XV.

Extrinseci Loci, §. 13. sunt sequentes:

Præjudicia, quæ sunt, id, quod, cum statutum fuerit, affert judicaturis exemplum, quod sequantur. Ex his fit argumentum, si ostendat orator id, quod contendit, fieri debere, vel quia in similibus causis, aut rebus ad eandem causam pertinentibus, similia judicia jam lata sunt; vel quia illud ipsum judicium, quod ferri poscit, jam est ab iisdem, aut ab aliis judiciis pronunciatum.

Fama, quando probatur id, quod in questionem

stionem vocatur ex communi hominum sermone &c.

Tabulæ , si demonstratur id , de quo agitur, in publicas tabulas, litteras, scripta vidimata relatum esse , adeoque pro indubitato haberi.

Jusjurandum , dum ostendimus illud idem, cujuspian juramento esse confirmatum.

Tormenta , si demonstratur , confessio- nem, quæ probanda est , vi Tormento- rum, vel a reo, vel a consciis illius rei, esse expressam.

Testes , si id ipsum cujuspian Testimo- nio confirmari docemus.

§. XVI.

Pro lectionis fructu laudabilissimus est labor, plures periodos §. 5. in pugnum contrahere, & ex illis unam formare.

§. XVII.

Ex una periodo tot , quot potes , sen- tentias erue, eisdemque ex Locis Rhetori- cis

cis §. 14. & 15. argumenta §. 10. adde, habebis plures, & tot periodos, quot sententias VI.

§. XVII.

Figura rhetoricalis est conformatio quædam sermonis elegantior, remota a communi sensu, & loquendi consuetudine. Itaque quod præter communem usum loquendi dixeris, id cum figura dictum putabitur.

§. XIX.

Figura aliæ dicuntur *verborum*, aliæ *sententiarum*, quæ a Græcis *Schemata*, a latinis vero *habitus, modi, ornatus* appellantur.

§. XX.

Figuræ *verborum* præcipuæ sunt, 1. *per adjectionem, repetitio*, quæ vel ab initio, vel in fine, vel utrinque sæpius ponit vocem eandem sine ulla mutatione.

Traductio, quæ similiter sæpius ponit eandem vocem, sed cum aliqua mutatione casus, temporis, generis, vel etiam significationis.

ficationis. *Gradatio*, in qua fit repetitio cum ascensu, aut descensu, quasi per gradus. VII.

2. *Per detractionem*, *adjunctio*, cum plura substantiva unico verbo adjungimus. *Disjunctio*, cum singula substantiva per totidem verba disjungimus, quæ per unicum poterant colligari.

Synæciosis, cum verbo unico colligantur duo substantiva contrariæ significationis. VIII.

3. *Per similitudinem vocum* vel in sono, vel in numero syllabarum. Similem sonum habent *paronomasia*, quæ fit per lusum in syllabis prope iisdem, ut aliis bursa turget ære, mihi aëre &c. *similiter cadens*, quæ fit per plures voces in eodem casu, vel tempore quasi concinentes. *Similiter desinens*, quæ fit per plures sententias similem fere cum rhytmis exitum habentes. Similem numerum habent, *Ifocolon*, quæ fit, si plures sententiæ cumulantur prope pares in numero syllabarum. *Antithesis*, quæ fit, cum vox voci in contraria significatione oppo-

opponitur. *Commutatio*, quæ fit, cum eadem sententia paucis syllabis mutatis, sensum priori contrarium accipit. IX.

§. XXI.

Figuræ sententiarum §. 19. triplicis sunt generis: docentes nempe, delectantes, & moventes,

§. XXII.

Docentes sunt 1. *Communicatio*, qua orator sua consilia cum aa. communicat, & ab ipsis exquirat, qui putent &c. utimur ea, quando certi sumus, quod aa. id ipsum dicturi essent aliis; item cum per dilemma pugnamus, & quærimus, quid ex duobus dicant?

2. *Distributio*, qua materiam argumenti in partes dividimus, & singularum explanationem, vel commiscemus, vel subjungimus.

3. *Prolepsis*, seu *occupatio*, qua orator, quæ contra suam sententiam objici possent, prudenter dissolvit.

4. *Subiectio*, per quam orator interrogat,

gat, & mox ipse responsum subjicit; quod si asserat plus, vel minus, quam fuit interrogatum, tunc illa figura *responsio* vocatur.

5. *Concessio*, qua ex causæ fiducia concedimus aliquid *esse verum*, quod ob graves rationes negare possemus. Si porro auditori permittimus, aliquid ipsum *posse facere*, quod ex gravi causa posset reprehendi hæc figura dicitur *permissio*. Singularum exempla vide n. X.

§. XXIII.

Figuræ *delectantes* sunt 1. *Hypotyposis*, qua minima quæque partium, causarum, effectuum, & circumstantiarum exponuntur, & res magis pingitur, quam describitur, ita ut non tantum intellectui, sed etiam phantasiæ satisfiat.

2. *Ethopœia*, qua mores personarum, & perturbationem affectuum fere a tribus temporibus, præterito, præsentī, & futuro, magis depingimus, quam describimus.

3. *Præ-*

3. *Præteritio*, qua dicimus, quod videmur velle tacere.

4. *Antithesis*, in qua sententiæ sententiis opponuntur.

5. *Correctio*, qua, quæ diximus, revocamus, cum nempe minus aut plus, quam oportet, dixisse volumus videri.

6. *Dubitatio*, qua dubitamus, quibus verbis, quo ordine, quibus sententiis dicendum sit. Utimur, cum volumus aliquid valde extollere, aut deprimere, aut animi perturbati affectum manifestare.

7. *Ironia*, qua sub laudis specie vituperium dicimus, nempe ad contemptum, & derisionem. XI.

§. XXIV.

Figuræ moventes sunt 1. *Interrogatio*, qua utimur non sciendi causa, quasi aliquid ignorantes, sed ad instandum, & urgendum.

2. *Suslentatio*, qua aa. aliquantum suspensos tenemus, ac demum aliquid, quod non expectant, subjungimus.

B 3

3. *Pro-*

3. *Prosopopæja*, per quam loquentes introducimus personas remotas , imo mortuas, & res inanimes.

4. *Apostrophe*, qua absentes alloquimur, & interdum etiam mortuos, & res inanimes.

5. *Obsecratio*, qua imploramus vel cælitum, vel hominum opem , additis argumentis, quibus movemus.

6. *Optatio*, qua bonum , & *imprecatio*, qua malum precamur. His sæpe misceri solet *exclamatio*. Utimur, cum affectus incaluit &c. XII.

§. XXV.

Transitio non tam figura est, quam quidam veluti figurarum nexus, quo fit , ut apte inter se copulata orationis membra concinne cohæreant, efficiantque unum quasi corpus. Dicitur autem transitio, quod per illam ab una sermonis parte transeat ad aliam.

§. XXVI.

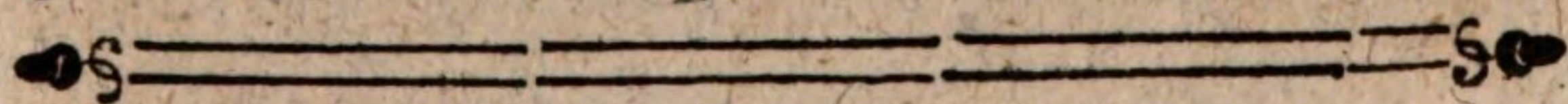
Tribus modis fieri possunt transitiones.

1. Per formulas *vulgares*, ut: inutilem itaque

que te mundo ignavia, *quin* & noxium faciet &c. &c.

2. Per insinuationem a *materia*, si nempe rei, de qua agitur, necessitatem - pro renovanda attentione efficaciter inculces. Per insinuationem a *persona loquentis*, si nimis dicas talia, ex quibus apparet, loqui te incitatum affectu bono, non malo. Demum per insinuationem a *persona audientis*, si videl. dicas ea, ex quibus auditor videt, se æstimari, & te illi bene, non male velle.

3. Per *figuras*, nempe correctionem, propopæiam, dubitationem, obsecrationem, Hypotyposin, imprecationem, præteritionem, occupationem, licentiam. §. 22. 23. &c. Quamvis, qua ratione transitiones sint faciendæ, non tam præceptis, quam usu & lectione condiscere possimus.

LIBER II.

DE RHETORICA DOCENTE.

§. XXVII.

Sic sunt tres modi sciendi, ita & docendi, nempe definitio, divisio, & argumentatio,

tatio , ad quam etiam confutatio spectat.
His proin utitur rhetorica docens.

§. XXVIII.

Definitio est oratio explicans naturam
rei, seu quid res sit, & quid non sit.

§. XXIX.

Fieri potest definitio per genus & diffe-
rentiam. §. 14. per etymologiam, conju-
gata, & enumerationem partium. §. eod.
XIII.

§. XXX.

Definitio porro fit per quatuor causas,
effecta , comparationes. §. 14. atque ex
his tribus locis fiunt definitiones *congloba-
tæ*, oratoribus valde, & præcipue in epi-
logis familiares. XIV.

§. XXXI.

Facile formantur definitiones *conglobatæ*,
si quæras 1. quæ sint rei , quam tractas,
causæ, quæ non, quæ *effecta*, quæ non, qui-
bus sit *similis* §. 14. quibus non? ita colli-
ges

ges definitionum *materiam*. 2. Si ex hac collecta *materia* formes *substantiva*, epithetis ornata &c.

§. XXXII.

Divisio est oratio distribuens totum in suas partes.

§. XXXIII.

Triplici modo *divisio* fieri potest, nempe per multiplicationem *subjecti*, vel *prædicati*, vel *rationum*, quæ habentur ex locis rhetoricis. §. 14. &c. ad duos priores modos serviet vel maxime notus ille versiculus: quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando? XV.

§. XXXIV.

Subiectum sententiæ est id, de quo aliquid dicitur, *prædicatum* vero, quod de *subjecto* dicitur. §. 4.

§. XXXV.

Ex quovis argumento §. 10. per *divisionem* acquisito, si ejus *subjectum*, vel *prædicatum* §. 34. dividitur, habetur nova *divisio*, quam *subdivisionem* vocamus. XV.

§. XXXVI.

Argumentatio est explicatio argumenti §. 10. per propositiones sic dispositas, ut conclusionem negare non possit, qui præmissas concessit.

§. XXXVII.

Species argumentationis §. 36. sunt :
Syllogismus, dilemma, sorites.

§. XXXVIII.

Syllogismus Philosophicus §. 8. ubi & de modo eum construendi agitur, habet tres propositiones ; *Rhetoricus* vero quinque, nempe maiorem, minorem, utriusque probationem, & conclusionem. XVI.

§. XXXIX.

Rhetores syllogismo Philosophico tunc utuntur, quando major, & minor sunt certæ, solaque illarum explicatione, aut exaggeratione non demonstratione est opus.

§. XL.

Si una ex tribus propositionibus omittitur, argumentatio dicitur *Enthymema*, ex quo

quo omnino fit *Epicherema*, si tota argumentatio in unicam, syllogismo æquivalentem, contrahatur propositionem.

§. XLI.

Enthymemā, si ejus *antecedens* ex pluribus *exemplis* componitur, *inductio*, si autem unum solum habet, *exemplum* vocatur.

§. XLII.

Rhetores, non ut philosophi, ordinem propositionum observant, sed, etsi non debeant, eundem mutare solent, & jam a minore, jam a conclusione incipiunt. Exemplum de syllogismis Rhetor. & Enthym. Vide n. XVI.

§. XLIII.

Dilemma est argumentatio consistens in duabus propositionibus ita oppositis, ut auditor cogatur unam concedere, & quamcunque concesserit, stringatur.

§. XLIV.

Fit dilemma per duo enthymemata in unam argumentationem contracta. XVII.

§. XLV.

§. XLV.

Sorites est acervus propositionum , ex quarum congerie infertur conclusio. Componitur ex pluribus syllogismis. XVIII.

§. XLVI.

Ornatus in dilemmate, & forite est idem, ac in syllogismo. §. 38. & 42.

§. XLVII.

Confutare est idem , ac refellere objectiones, præjudicia, & opiniones contrarias. §. 22.

§. XLVIII.

Utimur confutatione, vel 1. ante confirmationem orationis, seu statim post propositionem. Vel 2. Post confirmationem, seu ante Epilogum; vel 3. in ipsa confirmatione tunc, quando objectio occurrit, quæ non contra totam causam, sed tantum contra unum argumentum, aut partem causæ pugnat.

§. XLIX.

In praxi confutatio fit quatuor modis.

1. Ne-

1. *Negando*, cum dico, & probo, falsum esse, quod alter obiicit, dum nempe hæsitat circa resolutionem ad fugam vitii, ob necessitatem peccandi, vel inveteratum consuetudinem &c.

2. *Distinguendo*, cum dico verum esse, quod objicitur, in uno sensu, sed non in omni. Ut si quis dicat: ego omnia scio, quæ de Cathedra dicuntur: ergo mihi non est necesse audire &c. nam *Dist.* non est necesse ad illustrandum intellectum, transeat; ad memoriam admonendam, & voluntatem concitandam, nego.

3. *Elevando*, cum objectionem per contemptum eludo, aut admitto, verum esse, quod objicitur, ut: *carnem esse infirmam* &c. sed ex eo nihil probari ostendo.

4. *Invertendo & retorquendo*, cum dico, argumentum ab ipso obijciente esse solvendum, adeoque aut nimium, aut contra ipsummet probare. Ut, si quis dicat: laborem esse rem tædio plenam confutabitur *invertendo*: otium esse rem tædio plenam. Vel *retorquendo*: navigationem esse rem

rem tædio plenam, item medicinam militiam &c. erga fugiendam.

§. L.

Confutare debet orator per argumenta ex locis rhetoricis desumpta. §. 14. & 15.

§. LI.

Rhetorica *mere docens* utitur argumentationibus supra dictis §. 37. sive omnibus, sive una, vel altera tantum, ad *Dissertationes* de quæstione speculativa, vel practica; ad *prolusiones* de quæstione scholastica; ad *problemata* de quæstionibus ultro, citroque discutiendis.

LIBER III.

DE

RHETORICA MOVENTE.

§. LII.

Rhetorica movens occupatur circa affectus voluntatis, tum excitandos, tum sedandos.

§. LIII.

§. LIII.

Subiectum affectuum est *auditor*, in quo affectus sunt excitandi, vel sedandi.

§. LIV.

Exordiorum, & interdum *transitionum* Officium est, affectus in auditore, & noxias dispositiones expellere, & utiles introducere.

§. LV.

Pro exordiis bene formandis tria sunt necessaria, si non semper omnia, saltem, plerumque aliqua. 1. *Insinuatio* quæ fit ex persona loquentis, cum nempe orator in ipso dicendi principio talia loquitur, ex quibus potest concludi, quod sit vir prudens, & probus; dum videlicet exponit, quæ ipsum argumenta ad loquendum permoverint, & quæ non; quod nempe impulsus sit 1. ex causa non levi. 2. Ex motivo virtutis. 3. Ex affectu erga audientem non malo.

2. *Animi præparatio*, quæ fit ex persona audientis, cujus nimirum inclinationi, & ex-

expectationi orator præferebat satisfacere velle, adeoque dicit aliquid, ex quo ille intelligat, se de ipso bene sentire, & ipsi bene velle. Itaque orator considerabit 1. qua *ætate*, Juvenis, an vir &c. sit auditor. 2. Qua *Conditione*, an nobilis, plebejus superior, an subditus &c. 3. Quibus *moribus*, & *affectibus*, profusus, an avatus, ambitiosus, an abjectus &c.

3. *Occupatio*, quæ fit a *materia*, cum videlicet auditor contra illam præjudicio, aut affectu contrario occupatus est, siue sua *sponte*, tunc aliquid concedendum est illius opinioni, nec tota damnanda; vel *ab aliis*, & tunc istorum æstimatio prudenter est deprimenda, concitandaque in eos ira, contemptus, odium &c. velut in temerarios, imperitos, male affectos.

§. LVI.

Objectum, seu materia affectuum est bonum, & malum præsens, aut imminens.

§. LVII.

Ut objectum §. 56. moveat reddi debet

bet velut sensibile, ita ut non tantum audiatur, sed quasi tangatur, videatur &c.

§. LVIII.

Objectum fit sensibile §. 57. per *spectacula*, nempe dum auditor non tantum urgetur argumentis, sed etiam per exhibitiones v. g. imaginum, calvariarum &c. quærendo 1. *quem* e. g. hæc imago repræsentet? 2. *Quid* repræsentet? 3. *Quid* ex hac exhibitione sit *concludendum*? Raro tan en spectaculis uti debet orator, præsertim coram eruditis.

§. LIX.

Movet porro objectum per *descriptiones*, quarum materia est 1. *Locus*, tam ille, quem fecit *natura*, ut in aëre cælum, in aqua insulæ, in terra montes, valles, sylvæ &c.; quam alius, quem format *ingenium*, ut est apud poëtas patria ventorum, domus invidiæ &c.; insuper & ille, quem *ars* efficit, ut est hortus, officina, palatium &c.

2. *Res*, cujus nomine intelligitur, quid

quid in aliquo loco est, & persona non est, puta in *aëre* solem, stellas, nubes, fulmen, grandinem, ventos, aves &c. in *aqua* pisces, margaritas, fontes, lacus &c. in *terra* belluas, arbores, flores &c. ; similiter ea, quæ fiunt per *artem*, ut naves, horologia, arma, imagines &c.

3. Denique *persona*, sive homo.

§. LX.

Locus §. 59. Describitur per *partes*, *causas*, & *effectus* §. 14. quibus eleganter *comparationes* adduntur. *Dispositio* est ad arbitrium, & vel per ordinem, quem *natura*, & *ars* usurpavit in re producenda, vel per ordinem *sensuum*.

§. LXI.

In *re* §. 59. describenda tenetur eadem *forma*, nempe per *partes* &c. §. 60. & *dispositio*.

§. LXII.

Descriptio personæ §. 59. componitur ex *hypotyposi*, ac *Ethopæia* §. 23. fit autem

tem similiter per *enumerationem partium*, & adduntur insuper hominis *affectus*, & *animi constitutio*.

§. LXIII.

Ornantur descriptiones 1. per *epitheta sensus ferientia*. 2. Per *Reflexiones*, & *Crises*, quibus orator animi sui *sensum*, aut *affectum* circa rem descriptam exponit. 3. Per *varias figuras* §. 23. & *seqq.*

§. LXIV.

Narrationes etiam oratoriæ, objectum reddunt *sensibile*, illarum materia sunt, *actiones*, & *eventus veri*, vel *ficti*.

§. LXV.

Narratio brevis, *probabilis*, *Clara*, & *sua-vis*, qualem faciunt *figuræ verborum*, ac *sententiarum*, §. 19. sit, oportet.

§. LXVI.

Narratio eventus veri, vel *probabilis*, dicitur *historia*.

§. LXVII.

Narratio eventus, qui factus quidem

non est, fieri tamen potuisset inter homines, vocatur *parabola*.

§. LXVIII.

Narratio eventus ficti, ut est ille de Icaro, & Dædalo &c. *fabulæ* nomen habet.

§. LXIX.

Narratio de rebus, quæ vel inter animalia, vel inter res inanimas, vel inter dæmones etiam, aut inter homines & bestias per commercium sermonis adjutas finguntur contigisse, etsi contingere nunquam potuerint, dicitur *Apologus*.

§. LXX.

Dispositio §. 60. in qualibet narratione est *initium*, *medium*, ac *finis*, cum suis adjunctis &c. potest tamen etiam a *medio*, vel *sine* incipi, dummodo agnitio aliqua differatur ad conclusionem.

§. LXXI.

Causa affectuum est *opinio* boni, vel mali, quod grande apparet per *amplificationem*,

nem, seu, quod idem est, per aggerationem, hujus generis sunt --

§. LXXII.

Amplificatio *Aphthoniana*. *Quintilianiana*, & *Aristotelica*.

§. LXXIII.

Aphthoniana fit per *Chriam*, cujus octo sunt capita, quamvis etiam plura, vel pauciora esse possint. illorum est

1. *Exordium*, cui servit *encomium*, quo laudamus *auctorem* dicti vel facti, quod amplificatur.

2. *Paraphrasis*, seu ejusdem dicti &c. latior expositio, aut narratio.

3. *Causa* propter quam vera esse sententia judicatur, aut ex qua factum processisse credibile est.

4. *Contrarium*, per Confutationem.

5. *Simile*, ex re obvia, quæ sub oculos cadit.

6. *Exemplum* ex historiis, fabulis, parabolis, apologis. §. 66. & seqq.

7. *Testimonium* ex verbis scripturæ, sen-

su Patrum, dictis sapientum, numismatum monumentis, inscriptionibus Statuarum, vel sepulchrorum, adagiis, fama, opinione vulgi.

8. *Epilogus*, in quo urgemus scopum, propter quem dictum, vel factum amplificavimus. Exempla *Chrice* vid. n. XIX.

§. LXXIV.

Amplificatio *Quintiliana* fit per *congeriem* definitionum, causarum, effectuum §. 14.; per *incrementum* ab imis ascendendo ad summa, quasi per gradus; per *rationem*, cum exaggeramus magnitudinem unius, ut ratiocinando colligamus magnitudinem alterius; per *comparationem*, comparando nempe ad minutias unum factum, vel eventum cum altero e.g. sit hæc sententia in nostro auctore notata: grave crimen est pervertere innocentem. Gravitatis exhibetur 1. per *Congruiam* definitionum, si dicas, hoc esse factum hominis, qui sit pestis, scorpio &c.

2. Per *Comparationem* cum facto Caini Fratricidæ ad minutias usque.

3. Per

3. Per *rationem* , extollendo innocentiae pretium , ut inde perversionis scelus grandius appareat.

4. Per *incrementum* , enumerando per gradus plura crimina , quibus omnibus istud sit majus.

§. LXXV.

Amplificatio *Aristotelica* fit per *enumerationem partium*, & *Circumstantiarum* §. 14. Item per *Congeriem argumentorum* ex eodem, vel diversis locis §. 13. Congestorum. Sit ex eodem Auct. hoc argumentum, v. g. *Deus odit peccatum* , quod probatur ex casu Luciferi. Hic exponi debet
1. *quid* contigerit? nempe Michaël contra Luciferum procedit. 2. *Quis* cælo sit ejectus? Lucifer nimir. primus angelorum. 3. *Cur*? propter unam cogitationem superbam. 4. *Quomodo*? nullo videl. dato poenitentiae spatio , sine spe reconciliationis, æternum, nihil attendendo mala, quæ faciunt dæmones. Sic Deus odit peccatum.

LIBER IV.

DE

RHETORICÆ UNIVERSÆ
PRÆCEPTIS.

§. LXXVI.

Rhetoris *ingenium* elucere debet in *inventione*, quam Rhetorica *docens*; ejus *artificium* in *dispositione*, quam Rhetorica *movens*; in illius demum *elocutione*, quam tribuit Rhetorica *delectans industria*.

§. LXXVII.

Inventio est cogitatio rerum verarum, aut verisimilium, quibus probabile §. IO. & II. redditur, quod probare contendit orator.

§. LXXVIII.

Dispositio est rerum inventarum in ordinem distributio.

§. LXXIX.

Elocutio est idoneorum verborum ad res inventas accommodatio.

§. LXXX.

§. LXXX.

Inventio §. 77. alia est pro usu *Ecclesiastico*; alia pro *civili*, sive politico, alia denique pro *quotidiano*, seu extemporaneo.

§. LXXXI.

Pro usu Ecclesiastico est 1. inventio *thematicis* ex Evangelico, vel S. Scriptura. 2. Argumentorum facientium *fidem* §. 11. Ex Locis Rhet., vel primis duobus sciendi modis lib. 2. notatis. 3. Argumentorum excitantium *motum* §. 55. & seqq. XX.

§. LXXXII.

In usu *civili* tria sunt genera orationum. *Demonstrativum*, *deliberativum*, & *judiciale*.

§. LXXXIII.

Demonstrativum versatur circa laudem, aut vituperium personæ, facti, loci, vel rei. §. 59. tempus respicit præteritum, aut præsens; de futuro enim non datur laus, vel vituperium. *Finis* illius est æstimatio, vel vilipensio: *medium* demonstratio excellentiæ, vel turpitudinis.

§. LXXXIV.

Argumenta demonstrationis in laude personæ a narratione, & amplificatione §. 66. &c. eorum, quæ in illa singularia notantur ante vitam, in vita, post vitam: in laude facti, rei, vel loci ab enumeratione, & amplificatione partium, causarum, effectuum §. 60. &c. habentur. Possunt insuper addi argumenta a thesi, sive ex loco communi &c.

§. LXXXV.

Thesis differt ab hypothesis, quod thesis sit propositio generalis, seu infinita; Hypothesis vero particularis, & finita, i. e. circumscripta adjuncto quodam vel personæ, vel loci, vel temporis, &c.

§. LXXXVI.

Ufus meræ demonstrationis extra Ecclesiam hodie rarissimus est. Argumentum proin, quod pro oratione in genere demonstrativo assumitur, ordinarie mixtum est cum deliberatione. XXI.

LXXXVII.

§. LXXXVII.

Genus deliberativum consistit in suadendo, vel dissuadendo. Respicit tempus *futurum*. *Finis* illius est resolutio quæstionis an, quid, ubi &c. aliquid agendum sit, vel omittendum. *Medium*, affectus spei, vel timoris excitandus per demonstrationem necessitatis, utilitatis, honestatis, æquitatis, jucunditatis, facilitatis, aut econtra &c.

§. LXXXVIII.

Necessarium dicitur, sine quo, vel omnino non, vel difficillime bonum haberi, vel malum evitari potest. *Impossibile* vero, quod vel ex se repugnat, vel ex Dei ordinatione.

§. LXXXIX.

Utile vocatur, quod tollit aliquod malum, vel confert aliquod bonum corpori, animæ, fortunis. *Noxium*, quod contra.

§. XC.

Honestum, quod gloriam, & honorem; *turpe*, quod infamiam, & dedecus parit.

§. XCI.

§. XCI.

Æquum, quod volunt leges ; *iniquum*, quod prohibent, siue sint naturales, siue divinæ, siue humanæ circa officium, quod quisque Deo, sibi, & proximo debet.

§. XCII.

Jucundum, quod vel Corpus, vel spiritum recreat; *molestum* vero, quod affligit.

§. XCIII.

Facile, quod multi fecerunt, quodque non exigit aut multos sumptus, aut longum tempus, aut gravem laborem, *difficile* autem contrarium habet.

§. XCIV.

Ex his principiis inventio fit in genere deliberativo. §. 87. quibus addi possunt argumenta a *thesi*, §. 85. a persona loquentis, & audientis. Exemplum vid. infra n. XXII.

§. XCV.

Genus *judiciale*, in quo accusamus, vel defen-

defendimus , respicit tempus *præteritum* tantum. *Scopus* illius est condemnatio, vel absolutio rei. *Medium* affectus iræ , vel clementiæ excitandus per demonstrationem criminis, & exaggerationem, vel per ejusdem negationem, aut excusationem.

§. XCVI.

Status quæstionis in genere judiciali est quadruplex. 1. *Conjecturalis*: cum quæritur, an crimen sit factum? 2. *Definitivæ*, quando non amplius quæritur , an aliquid sit factum, sed quomodo id, quod factum est, definiri debeat ; an nempe sit scelus, an virtus , an charitas , an invidia &c. 3. *Qualitatis, & quantitatis*, cum quæritur non jam de *facto*, sed de *persona*, & quidem in quæstione *qualitatis*, an , & quali pæna plectenda sit ; in quæstione vero *quantitatis*, seu comparativa, cum disputatur, inter plures, quis magis sit reus.

§. XCVII.

In quæstione *conjecturali* inventio fit a
Con-

Conjecturis; an reus potuerit, & an voluerit hoc facere; & de *voluntate* quidem arguimus ex hominis conditione, moribus, affectionibus; de *potentia* autem ex circumstantiis facti, sive initio, medio, ac fine. Eadem inventio est in quaestione *definitiva*, nempe ex adjunctis &c. sicut in reliquis duabus quaestionibus, quæ non factum, sed personam concernunt, itidem ex adjunctis personæ, delicti; & accusator ostendere debet, quod *crimen* sit grave, inexcusabile; *persona* vero veniæ indigna; patronus econtra, quod *crimen* sit leve, vel excusari possit, vel certe, quod *persona* veniam mereatur, aut saltem leviores pænam. His addenda sunt argumenta a thesi §. 85., a persona loquentis, & audientis. §. 93. exempla passim occurrunt in cicerone.

§. XCVIII.

Inventio pro usu quotidiano, seu ad usum ex tempore dicendi, notionem illarum specierum, quæ sub tribus generibus supra dictis §. 82. continentur, exigit.

§. XCIX.

§. XCIX.

Ad genus *demonstrativum* pertinet laudatio, vituperatio, gratiarum actio, lamentatio, commendatio, rejectio, salutatio, & valedictio, ac denique, quidquid spectat ad allocutiones officiosas, quas *complimenta* vocamus.

§. C.

Sub genere *deliberativo* comprehenduntur adhortatio, dehortatio, petitio, denegatio, postulatio, deprecatio, admonitio, objurgatio, ac quidquid sub deliberationem cadit.

§. CI.

Ad genus *judiciale* revocantur criminatio, excusatio, contentio, compositio, confessio, negatio, increpatio, deprecatio, invectiva, & purgatio, ac quidquid ad excitandam vel iram, vel clementiam facit. Ad harum specierum unam statim, qui vult ex tempore apte dicere, reflectere debet animum.

§. CII.

§. CII.

Species §. 97. cognoscitur ex *fine*, ad quem dicturus es, & ex *affectu*, quem significas esse *in te*, & quem cupis excitare in altero *erga te*, vel erga id, de quo dicis.

§. CIII.

Pro quovis sermone extemporaneo tria requiruntur. 1. *Insinuatio*, quæ fit per explicationem affectus, qui est in loquente. 2. *Ratiocinium*, quod formatur non solum in thesi §. 85. sed magis in hypothesis. 3. *Amplificatio*, quæ in chria, vel in congerie plurium argumentorum consistit. XXIII.

§. CIV.

In omni Oratione triplex est *dispositio*, partium nempe, argumentorum, & argumentationum.

§. CV.

Partes Orationis, & sermonis cujuslibet *necessariæ* sunt *propositio*, qua thema proponitur, & *Tractatio*, quæ thema propositum explicat, confirmat, & applicat. *Uti-*

les

les sunt *Exordium*, quod disponit auditor-
rem, ut sit benevolus, attentus, docilis;
& *Epilogus*, qui urget ad faciendum, quod
intenditur.

§. CVI.

Argumenta §. 10. in *Exordio*, & ante
Tractationem thematis ea poni debent,
quæ causant motum dispositive perinsinua-
tionem, occupationem, aut animi præpa-
rationem, ut *Lib. 3.* notavimus.

§. CVII.

In ipsa *tractatione* argumenta ponantur
explicantia, confirmantia, & applicantia
thematis propositi,

§. CVIII.

Explicatur thema vel *Grammaticæ* secun-
dum verba, quod fit per paraphrasin §. 73.
vel *Logice*, secundum sensum, quem habet,
vel non habet, quod fiet per definitionem
§. 28. aut divisionem §. 32. & subdivisio-
nem §. 35. vel *historice*, quod fit per nar-
rationem, prout res postulat: & ponitur
hæc explicatio ordinarie ad finem exordii,

ne auditor in errore, aut tenebris teneatur.

§. CIX.

Confirmatur thema per argumenta ex locis, vel in - vel extrinsecis §. 14. 15. desumpta. Hæc ut facile occurrant, attende genus orationis; nam in *demonstrativo* Confirmatio sæpe est mera narratio cum amplificatione, semper demonstratio excellentiæ, vel turpitudinis. In *deliberativo* illa formantur ex demonstratione necessitatis, utilitatis &c. §. 88. & seqq. In *judiciali* denique diversa argumenta diversi status quæstionis §. 95. dabunt.

§. CX.

Applicatur thema jam demonstratum per *confutationem* eorum, quæ auditorem, ne dictis fidem habeat, retardant; vel per *doctrinam*, quæ ex confirmatione, tanquam ex præmissis deducitur; vel demum per *reprehensionem* se opponentium, vel per *odhortationem* adhuc languentium.

§. CXI.

§. CXI.

Post *Tractationem* omnia sunt repetenda acervatim , urgendusque affectus per argumenta moventia &c.

§. CXII.

Dispositionis *Argumentationum* §. 36. pro usu civili sequens serviet methodus

I. Ex scopo, & medio, sive propositione, formandus est *syllogismus conditionalis*, qui est argumentatio *primaria* per totam orationem diffusa; nam ejus *major Exordium*, *minor* propositionem, ac divisionem, *Epilogum* Conclusio efficit. *Minoris* vero probatio, quot membra habet, in quæ dividitur, tot habet argumentationes secundarias, sive *Enthymemata*, sive *dilemmata*, sive *sorites* sint. XXIV.

§. CXIII.

Transitiones, in quibus ponuntur argumenta ad motum, totidem fere sunt exordia, & conclusiones cujusvis argumentationis, in quibus æque argumenta moventia sunt ponenda, totidem fere *Epilogi*.

§. CXIV.

Exordium in *sacra Concione* hoc speciale habet, quod dividatur in *Explicationem* the-
matis, in *Applicationem* ejusdem, & *Pro-*
positionem.

§. CXV.

Epilogus *sacræ concionis* tres habet par-
tes, nempe *fructum*, *præxin*, & *motum*, or-
dine arbitrario ponendas.

§. CXVI.

Fructus est propositum declinandi a ma-
lo, aut faciendi bonum, & quidem cum
particulari expressione personæ, loci, tem-
poris, modi, medii impediementi &c.

§. CXVII.

Praxis fit per exemplum, quod imitari
aut fugere proponimus. Exemplum tale
vel *Scriptura*, vel *historia*, vel *observatio*
filiorum hujus *Sæculi*, vel etiam ipsum *diei*
Evangelium ad manus dabit.

§. CXVIII.

Motus excitatur per *comixtionem affectuum*
affectui

affectui primario subordinatorum, quæ ob-
tinetur, si 1. Thema repetatur cum refle-
xione ad auditores. 2. Si repetantur ar-
gumenta primaria cum nova energia. 3.
Si reflectatur animus ad affectus ex consi-
deratione ad tempus præsens, præteritum,
& futurum nascituros. Praxin concionis
sacræ vid. n. XXV.

§. CXIX.

Dispositio in usu quotidiano pro brevi ser-
mone ordinarie per unum Enthymema
conficitur, cui aliquando per modum com-
plimenti *formula initialis*, & *formula finalis*
adjiciuntur.

§. CXX.

Tres sunt partes enthymematis; ante-
cedens, consequens, & consequentia, sive
connexio, quæ tria, si vel multiplicentur,
vel amplificentur, sermo fiet longior, &
efficacior.

§. CXXI.

Consequens dicitur thema sermonis, nem-
pe gratulatio, invitatio, petitio &c.

§. CXXII.

Antecedens vocatur *occasio* consequentis,
seu gratulandi, invitandi &c.

§. CXXIII.

Connexio est probatio, sive argumentum
§. 10. unum vel multiplex, ex quo pro-
batur, quod antecedens, & consequens in-
ter se recte cohæreant. XXVI.

§. CXXIV.

Antecedens, *consequens*, & præcipue
Connexio amplificari potest per *chriam*
§. 73. nempe a contrario, vel a confuta-
tione objectionum, a simili, & compara-
tis, ab exemplo, & Testimoniis.

§. CXXV.

Formula initialis formatur, vel per *infi-
ruationem* §. 26. cum opus est, vel per
eruditam allusionem ad dictum, vel factum
ingeniose proposito applicandum ex philo-
logia.

§. CXXVI.

§. CXXVI.

Formula finalis est vel instructio , vel correptio, aut, quemcunque res postulat, affectus vel *excitatio* in audiente, vel *significatio* in loquente.

§. CXXVII.

Epistola seu *nuncupatoria*, quæ primo, seu *responsoria*, quæ post aliam scribitur, easdem habet partes, ac sermo brevis. XXVII.

§. CXXVIII.

Epistola diversi argumenti, seu familiaris, in qua varia proponuntur, amat artificium vel elocutionis, vel meditationis, vel connexionis.

§. CXXIX.

Elocutio quodlibet membrum sine connexionione puris & elegantibus verbis exprimit. v. g. *Pater noster Calendis novembris satis cessit, frater vienna redux hereditatem adiit. Soror nobili cleandro nupsit.*

§. CXXX.

Meditatio singulis membris ethiologiam,

vel allusionem, vel quid simile tribuit. v. g. manendo in **prioribus** verbis : *Pater noster C. N. fatis cessit, quamvis pridie sanus nobis videretur ; adeo incerta mors est. Frater vienna redux hereditatem adiit, quam quidem suis meritis potius, quam testamento sibi comparavit. Soror N. C. nupsit, ac tandem satisfactum desiderio, quod in utriusque corde, velut ignis, tamdiu latuit &c.*

§. CXXXI.

Connexio e quibuslibet membris vel periodum compositam, vel singula membra pulchris formulis inter se comparat. Prior vocatur *connexio interna* v. g. *habe selectum hunc, sine dubio tibi gratissimum, cum qui multis jam acceptus fuerit, tibi, qui sensum meum magis, quam alii, calles, certe non displicere possit &c.* Altera dicitur *connexio externa* v. g. *habe selectum, quem forte etiam expetet cognatus noster, etsi sacrum ordinem ingressurus &c.*

§. CXXXII.

Elocutio §. 79, summa industria tam singulis

gulis orationis partibus , quam singulis partium sententiis impendenda est.

§. CXXXIII.

Exordia ordinarie exposcunt graves periodos.

§. CXXXIV.

Propositio exigit perspicuitatem , ut clare dignoscatur argumentum , & scopus sermonis.

§. CXXXV.

Divisio eandem petit claritatem , nisi quod non nunquam ornatum ab antithesi , aut una vel altera figura verborum , puta a gradatione , a synæciosi , vel a commutatione admittat. §. 20.

§. CXXXVI.

Confirmatio , dum explicat , aut docet , figuras petit docentes , & delectantes §. 22. &c. ; dum vero amplificat , confutat , urget , figuras moventes. §. 24.

§. CXXXVII.

Singulis argumentis suis dari debet or-

D s

natus,

natus, suus nempe narrationibus §. 64. &c.
suis testimoniis, & exaggerationibus &c.

§. CXXXVIII.

Epilogus nervose inculcat auditori intentionem loquentis, *quid velit*, & repetit rationes, *cur velit*. Singulæ insuper sententiæ, quod cum grano salis intelligi volo, ornari debent epithetis grandibus, verbis compositis, & superlativis, vivacibus tropis, ac fortibus adverbis &c. Hæc jam sufficiant de Rhetorica universa, cui, ut tyroni amplissimi hujus studii nihil desit, appendicem plurimorum adnecto exemplorum, ad laudem & gloriam illius, qui est ineffabilis, & sine fine Finis.

APPEN.

APPENDIX EXEMPLORUM

IN
EPITOME RHETORICÆ
NUMERIS ROMANIS
NOTATORUM.

I.

Styli copiosi per adjectionem
verborum exempla.

1. *S*ententia. Cælum pulchrum est aspe-
ctu.

Amplissimum illud, quod cernimus, cæ-
li theatrum, tam colorum amænitate, quam
siderum varietate, totiusque, qua fulget,
Structuræ venustate, nostros mire delectat
obtus.

2. *Sent.* Pietas est laudabilis. Si nulla
unquam

unquam tam inculta extitit generatio, quam non virtutum irradians splendor in sui venerationem abriperet, pietas certe, ceu facunda virtutum mater, omnium sibi vendicat attentionem, laudumque præconia.

3. *Sent.* Non inanibus, & mellitis verbis, sed virtute comparatur benevolentia.

Non inanibus verborum illecebris, & mellitis, ut ajunt, globulis, paratur benevolentia, sed vitæ sanctimonia, virtute, sapientia, bonitate, cæterisque præfidiis excitari oportet amores, corroborarique.

4. *Sent.* Benevolentia oratoris est fulmen, sed blande fulminans. Oratoris Benevolentia fulmineus est affectus, qui blande fulminat, & intimas auditorum mentes, sensusque pervadit. Hac una machina, orator Helopolim quamdam nactus, qua nempe sine strepitu, omnique tumultu excluso in animos penetrat.

II.

Styli copiosi per variationem vorum Exempl.

Sent. Rhetorica est ars bene dicendi.

1. *Mutando casum subiecti.*

Bene dicere , vel unicum, vel præcipuum *Rhetorices* est artificium.

2. *Variando num. subiecti.*

Rhetoricam dedici, non *Rhetoricas*, alia præter unam non datur.

3. *Ex modo indicativo copulæ formando infinitivum.*

Nullam esse bene dicendi artem, nemo est, qui neget, solam, si excipias Rhetoricam.

4. *Per Synecdochen sumendo speciem pro genere inter artes.*

Philosophia taceat, dum *Rhetorica* loquitur: omnis eloquentia , quando ipsa auditur, nugæ pueriles sunt , & aniles gerræ.

5. *Per allegoriam, vel similitud.* Rhetoricam haud immerito phœbum dixeris, dum, quidquid luminis sidera habent, hoc

totum

totum soli debent, ita & omnis eloquentiæ vis a Rhetorica, ceu unica bene dicendi magistra, dependet.

6. *Per Astrophelen.* Loqui natura dedit, sed tua, Rhetorica! bene loqui nos edocet disciplina.

III.

Periodorum Exempla ex Enthymemate compositarum.

1. *A defm sent.* Parentes sunt honorandi. Quare? quia nostri sunt genitores.

Enthym. Parentes, nostri sunt genitores: ergo honorandi.

Si nemini præter Deum nostram, quæ cunctis simul præstat mundi thesauris, totumque sola pretio superat universum, quam illis vitam debemus, quos Parentes compellare solemus; nulla profecto ratio, nullave sit lex, quæ non vel urgeat, vel severe præcipiat amorem filialem, omnisque generis comitatem, ac reverentiam Parentibus a nobis esse exhibendam, quoad vivimus.

2. *A Partium enumer. Enthym.* Homo superbus est totus, & per omnes partes ex fastu compositus : ergo abominabilis.

Hominem ex fastu, atque arrogantia, & iniquissimo genere conflatum superbiæ, qui vel ipsum orbis terrarum imperium suo supercilio, ut atlante cœlum, niti putat, nec jam meminit, se aliorum instar ex argilla, & luto fictum, sed vel ex astris se lapsum fingit, vel suam aliunde trahit originem, quique vel ob id se solum in mundo hominem, cæteros vel mures, vel muscas, vel culices omnino esse somniat, qui in fronte illud scriptum tenet: *noli me tangere* ; qui alios torvis intueretur oculis, qui majoribus dura cervice resistit, æquales irridet, minores pedibus terit, qui nec superos moratur, nec inferos, illi per omnia similis, qui thronum altissimi conscendere inaniter cogitabat ; hunc, inquam, hominem, uti Lucifero simillimum, ita & omni execratione, detestationeque dignissimum esse, nemo est, qui dissentiat.

3. *Ab Etymologia. sent.* Humilitas hominibus est necessaria. Quare? quia ab humo oriuntur.

Enthym. Homines æque ac humilitas ab humo oriuntur: ergo hæc illis est necessaria.

Cum tam rara in mundo, quam cœlis chara, & ubique decantata humilitas, velut homo suam ab humo trahat originem, quis unquam alium, hominis nomine insignitum, reperiri crederet, præter humilem, sui que, ut par est, contemptorem; ut proin vel homo non sit ab humo, quod næ cogitare fatuum foret, vel humilis sit, oportet, omnis, quem humus hominem fecit.

4. *A Conjugatis. Enthym.* Judicium exigit, ut iudex administret justitiam: ergo hanc administrare tenetur.

Cum Iudex suum, quod gerit, nomen, a iudicio, non tam illo, quod vel experientia teste, aut favor, aut ignorantia, aut sacra omnino auri fames quotidie pervertit, quodque pro tribunali sedens iudicialiter profert, sed ab eo, vel solam, vel pri-

primam suam trahat originem, quod & rectæ rationi, & majorum suffragatur, placitis, nemo est, qui aliud a Judice, dum judicat, præter justitiam, justumque sperare posset judicium.

IV.

Periodi ex syllogismo.

5. *A Genere.* Joannes non est patiens; Quare? quia virtutem odit.

Syllogis. Qui virtutem odit, non est patiens; atqui Joannes virtutem odit; ergo non est patiens.

Quemadmodum lanam citius in asino reperies, quam hominem, qui vel minimum virtutis splendorem, ut noctua lucem fugit, in adversis scuto munitum patientiæ; ita Joannem, cui vitia virtutes, & quidquid virtuosum, vitium est, nunquam Jobum patientem, sed Herodem semper iratum jure optimo compellabis.

6. *A forma, vel specie.* Patientia laudatur in homine. Quare? quia virtutes inter præcipua.

Syllog. Quod inter virtutes est præcipuum, hoc laudari debet; atqui patientia virtutes inter est præcipua : ergo laudari debet.

Magna quidem species virtutis, ac dignitatis est, eximium hominis decus & gloria; illius tamen speciei nitor, dignitatisque claritas, & illius gloriæ splendor, vel maxime patientiam, quæ virtutes inter nitidissima est, in homine commendat.

7. *A simili.* Verbum Dei nos illuminat.

Syllog. Quod est simile soli, hoc illuminat; atqui verbum Dei est simile soli: ergo illuminat &c.

Quamquam magnus ille planetarum Princeps e stellatis, quos percurrit, campis hanc nostram, qua degimus, sua solus perfundat luce atmosphæram; Dei tamen verbum, Christi que doctrina, omnium, quot quot fuere, sanctorum consensu Patrum, magno illi luminis parenti per omnia similis, dum nostris, quas cælum compello, illabatur mentibus, non minores, spargit radios, lucisque claritatem.

8. *A Dissimili.* Pro scientiis comparandis nullus labor est recusandus.

Syllog. Si scientiæ in pretio superant divitias, tunc pro illis comparandis nullus labor est recusandus; atqui scientiæ in pretio superant divitias: ergo &c.

Quanta est bonorum, quæ transeunt, quæque vel tinea demolitur, vel ærugo consumit, apud plerosque mortalium cupiditas, ut vel omnem iis cumulandis moveant lapidem, nullique velut sisyphus, parcant labori; tanta pro scientiis, quæ omnes simul mundi thesauros, & auri pondera, velut astra terram, in pretio longe superant, vel comparandis, vel augmentandis diligentia impendatur, necesse est.

9. *Ab adversis.* Luxuria hominem deformat. quare? quia castitas hominem condecorat. *Fac. syllog.*

Si illa tam rara avis in terra, quam cælo digna castitas, hominem, ut lilia hortum, condecorant, luxuria, cui vel omnes, vel plerique mortalium, velut porcorum greges luto, se se totos immer-

gunt, eundem vel defædari, vel eum sua, qua unquam florebat, forma penitus expoliari oportet; omnium vero, quis nescit, proborum sententia est, puritatis amatores in angelos omnino transformari, dum eorundemmet opinione veneris progenies fæda metamorphosi in bruta, in equos, & mulos, quibus non est intellectus abeunt.

10. *A privantibus.* Peccatum grave Dei amicitiam tollit. Quare? quia peccatum est privatio gratiæ sanctificantis. *Syllog.* quod privat &c.

Quandoquidem Dei amicitia, quæ vel sacro initur fonte, vel pænitentia restau-
ratur lachrymis, tam parum in homine gratia, ut aiunt, sanctificante orbato, ac dies sine luce, vita sine anima esse potest; nemo erit, qui non a peccato, ceu unico gratiæ illius supernæ extermino, filum amicitia Dei inter & hominem rumpi, ac diffecari dixerit.

11. *A relativis.* Quilibet homo creato-
rem

rem agnoscere debet. Quare? quia eum agnoscit ex creaturis.

Fiat syllog.

Dum quilibet mortalium creaturas, quas vel oculis, vel auribus, vel alio identidem offendit sensu, quia lumine rationis præditus, agnoscit; Creatorem pariter, de quo res omnes illud in fronte scriptum habent: Ipse fecit nos, non ipsæ nos, a quolibet hominum agnosci debere, atheus etiam, si vel ad momentum delirare cessaverit, suo firmabit assensu.

12. *A negantibus.* Piger studiosus est vituperandus. Quare? quia impiger laudari meretur. *Syllog.*

Quot ille togatæ Palladis alumnus suo, quem amor litterarum effundit, sudore, ac solertia laudis themata, honorumque sibi accersit lauros; tot alius, qui Palladis togam quidem indutus, sed ut asinus pellem leoninam, dum otio deditus, studia negligit, anathematum fulmina, verberumque tonitrua, velut iners meretur animal.

13. *Ab adjunctis.* Joannes amat studia.

Quia debito tempore in schola comparet,
& sedulo ad libros incumbit. *Fac Enthym.*

Cum vel in dies cernamus, Juvenem illum Joannem, quem & a natalibus clarum, ab educatione morigerum, a genio & indole perspicuum, novimus, eo constanter, quo Musæ laborant, tempore in scholis comparere, utramque lectionibus aurem præbere, libris evolvendis continuo insudare, nihilque ab eo, quod a suis exposcit Minerva, negligi; pronum est concludere, Joannem eximium esse litterarum amatorem, se seque togatæ penitus desponsasse Palladi.

14. *A repugnantibus.* S. Joannes Nep. non est fractor sigilli Sacramentalis. Quare? Quia hoc scelus repugnat illius fidelitati. *Enthym.*

Quo magis sancti illius, per universum orbem decantati, & jamnum Choris Angelorum aggregati Joannis Nepomuceni fidelitatem, quam & a primis unguibus, & quoad vixit, tum Deo, cum hominibus
ad

ad scrupulum usque præstitit, compertam habemus; eo minus judicare, imo ne cogitare quidem, ni omnem exuere statuerimus frontem, nobis licet, a Joanne unquam Sacramentale violatum esse sigillum, & Sanctissimum impio revelatum regi secretum.

15. *A Causis ex quo, per quod, a quo, & propter quod.* Templum Salomonis omnem meretur æstimationem. Quia a sapientissimo rege per selectos artifices ex pretiosissima materia ad omnem artem pro Dei cultu est conditum.

Enthym.

Cum antiquæ illius Solymæ Templum & a sapientissimo architecto, quia Salomone, & a selectis artificibus, quia similes nunquam visi, & a mirabili structuræ majestate, tum ab ipsa materia, sive aurum, sive argentum, sive lapides, ligna cedrina, & alia, quæ orbis pretiosa habet, in eo spectes, tum insuper, quod caput est, a pompa cultus divini, ab innumeris sacrificiis,

ciis, a Sancto Sanctorum sit prorsus , & undequaque celeberrimum ; nemo est, qui hoc mundi miraculum vel ad astra extollere, vel coelum terrestre, dignumque Dei palatium nominare dubitaverit.

16. *Ab effectis* S. Martinus fuit misericors, quia opera misericordiae praestitit hominibus. *Enthym.*

Quot opera , ut aiunt , misericordiae , Thaumaturgus ille, toti terrarum orbi venerandissimus Martinus , sive corporis spectes , sive animae , tum laicus , tum Episcopus , & in pauperes , & in suas , velut mare exundans, largissime effudit oves ; tot sunt honorum tituli, qui eum vel Tobiam , vel alterum fuisse Theandrum, Patrem pauperum , & animarum pastorem hominem misericordiae viscera habentem alta voce declamant.

17. *A comparisonibus , & quidem a minore ad maius.* S. Martinus adhuc laicus Christianae studuit perfectioni : ergo multo magis id fecit , dum erat Episcopus.

Quantum curae benedictum illud coeli
ger-

germen S. Martinus, dum adhuc catechu-
 menus, & martis erat filius, tam ut mun-
 di hujus evitaret scyllas, vitiorumque fo-
 veas, quam ut recta in Christianæ perfe-
 ctionis, regiaque virtutum pergeret via,
 impendit; tantum, & decuplo magis eum
 huic, dum Christi Vicarius, Pontifex &
 Pastor audiit amarum, institisse tramiti,
 firmissime teneo &c.

V.

Modus ex qualibet propositio-
 ne formandi syllogismum, vel pe-
 riodum &c.

Propositione posita, quæstio institui de-
 bet per *to* quare? ut respondeatur ex ali-
 quo loco rhetoricali. In exemplo.

Propos. Rhetorica est artium præstantis-
 sima. Quare?

Respond. a definitione, quia est ars bene-
 dicendi, jam duas hic propositiones cernis
 & in iis integrum syllogismum: nam

2da Propos. - est ars benedicendi, fit in
 syllogismo subjectum *majoris*, prædicatum

vero primæ propositionis - *artium præstantissi-*
ma prædicatum majoris, & subjectum ejus-
 dem primæ propositionis, subjectum *mino-*
ris; 2dæ demum propositionis prædicatum,
 quod prius fuit subjectum majoris, fit
 etiam prædicatum *minoris*, & dicitur *termi-*
nus medius, vel terminus *communis*, qui
 nunquam in conclusione potest poni. tan-
 tandem conclusionem efficiunt illi duo ter-
 mini, qui non sunt communis, seu subje-
 ctum 2dæ propos. & prædicatum primæ
 propositionis.

Syllogismus ex datis propositionibus se-
 quens est:

Major. Ars benedicendi est artium præ-
 stantissima:

Minor. Atqui Rhetorica est ars benedi-
 cendi:

Concl. Ergo Rhetorica est artium præstan-
 tissima.

Aliud Exemplum.

Q. Superbia est abominabilis, quare?
respon. a genere, quia est vitium. Jam for-

ma

ma syllogismum juxta regulam prius datam, hoc modo -

Major. Omne vitium est abominabile ;
minor. Atqui superbia est vitium: *conseq.*
ergo superbia est abominabilis.

Citius res peragitur , si construi debet enthymema ; nam secunda propositio per^to quare posita fit *antecedens* , & prima *consequens* , ut videre est n. III.

VI.

Periodi plures ex una, nempe
13^{tia} n. IV. ubi de Joanne agitur.

Periodus illa hoc modo resolvitur, & in novem propositiones , seu membra dividitur ;

1. Joannes est nobilis , quia a Parentibus oriundus nobilibus ;

2. Genio & indole perspicuus , quia fortitus est animam bonam ;

3. Bene educatus , quia morigeros , ac pios habuit tum parentes, tum pædagogos ;

4. Con-

4. Constanter tempore debito in scholis comparet, quia internum habet stimulum, ac fervorem studendi;

5. Lectiones attente audit, quia desiderium habet intelligendi prælecta &c.

6. Schola finita libris evolvendis se occupat, quia sunt ejus deliciae.

7. Nihil negligit, quod studiosum decet, quia negligentiam, vel otium turpe esse putat.

8. Hinc laudem meretur solertis juvenis quia omnem impendit operam: item

9. Amatoris litterarum, & optimi pueri &c.

Cum ornatu.

1. Cedri surculo, ut regio quodam præ aliis ignis emeretur titulo, quemadmodum natura dedit, ita adolescentuli illius Joannis nobilitas, quam a sua hæreditavit stirpe, sanguinis donum est.

2. Parum tamen ei natalium claritas, quæ non raro, experientia teste, densissimis obnubilatur tenebris, splendoris adderet,

nisi

nisi, quod in plerisque desideratur, & genio & indole, quia animam fortitus bonam, se redderet perspicuum.

3. Cum interim, & mobilis Juvenum genius quaquaversum teneræ instar plantæ, & in sinistram facile se flecti sinat partem, id, quod maximum illi fulgorem affundit, pia ejus, quam tum curæ parentum, tum virgæ pædagogorum debet, est educatio;

4. Hæc animum, quem alii, censoriam vel exosi, vel minus experti ferulam, despondent, & calcar, ut eo constanter, quo musæ laborant, tempore in scholis compareat, addit, teneramque ac volubilem ejus mentem ad studiorum disciplinam & fortiter, & serio, ut clavus, affigit;

5. Hæc ipsi, dum magistri e cathedra prælegunt, prælecta explanant, explanata ad calamum dictant, aures, ne alia percipiant, obfirmat, oculos, ne curiose vagentur, cohibet, caput, ne rotæ instar hinc inde gyrare incipiat, modeste sistit,

lin.

linguam, malum hoc inquietum, refrænat, totumque, quo constat, hominem ita componit, ut & audita percipiat, & percepta intelligat, & intellecta recenti semper memoria retineat;

6. Ut adeo mirum non sit, eundem ad propria reversum, libris, quos alii cum libero, vel poculis, aut certe nociva commutant libertate, continuo evolendis, non tam insudare, quam iis deliciari assuescat.

7. Temerarium proin, & iniquum foret, illum vel otii, vel diligentia, quam a suis, eamque indefessam, exposcit Minerva, remissioris arguere, cum ei nihil magis animo sedeat, quam tempus bene collocare, & vel ipsam otii umbram cane pejus & angue fugere:

8. Laudem potius, quisquis & Zoilus dixerit, honorumque meretur lauros, dignus, qui aliis, ut formica pigro, in exemplum ponatur, ac normam vivendi.

9. Ego, quod sentio, candide fateor, Joannem suo, quo tenetur, litterarum
amo-

amore, sese togatæ penitus desponsasse
Palladi, & suis, quos fere cum lacte im-
bibit, bonis moribus, Deorum jam esse
delicium.

Aliud simile Exemplum.

Ex Periodo 5ta n. IV. ubi rursus de Jo-
anne *differitur*. Resolutio periodi hæc est-

1. Joannes virtutem odit, quia vitium
amat.

2. Impatiens est in omni occasione, quia
nescit refrænare passionem iræ.

3. Ei vitia virtutes sunt, quia perversum
habet intellectum &c.

4. Hinc nequit dici Job, quia afflictio-
nem judicat esse malam,

5. Sed Herodi potius per omnia similis
est, quia eandem habet indolem.

Cum ornatu.

1. Cum illud humani generis monstrum,
Joannes nomine, vitiorum tenebris, quæ
appretiatur, totus, fere ad invidiam vul-
cani, nigrescat, nemo miretur velim,
dum idem vel minimum virtutis splendo-
rem

rem, ut noctua lucem, perhorrescit, fugitque;

2. Nemo, dum vel leviter offensus sive a subito, sive æquali, sive superiore, quasi mare exæstuans, ira intumescit, causam quærat, utpote citius in asino lanam reperiturus, quam in tali monstro, omne suis velut equo indomito, passionibus frænum laxante, patientiæ scutum.

3. Quid vero patientiam dico? Joannes, quis iram teneat? eo dementiæ venit, ut ei vitia virtutes, & quidquid virtuosum, vitium sit:

4. Qui, cum Deum sequi detrectet patibulatum, omnem, quia malam existimat, afflictionem exosus, Hussitæ nomen quidem meretur, non tamen illius patientis Job, sed Joannis delirantis, quem vocant, Huss:

5. Aut, si mavis, dum furibundum dixi, eundem, uti Herodi simillimum, ita herodianam scribito furiam,

VII.

Exempla de figuris verborum per adjectionem.

Ponantur hæ figuræ in periodo ima n.
III. sequenti modo -

Si nemini præter Deum nostram, *quæ*
cunctis simul præstat mundi thesauris, to-
tumque sola pretio superat universum (re-
petitio) *quæ* & ab Euclione, dum vitæ
subest periculum, suo postponitur mam-
monæ, *quæ* vel melitæam catellam, deli-
catissimum quemvis, amarissima, cum
morbus postulat, medici pocula, ut ex-
hauriat, & urgente vel cancro, vel alio
simili affectu sectiones, membrorumque
ut fieri jubeat, mutilationes, movet, co-
gitque, hanc nostram, si, inquam, nemini,
quam illis vitam debemus, quos Parentes
compellare solemus; nulla profecto ratio
nullave sit lex, *quæ* non vel *urgeat* (tra-
ductio) vel *urgendo* præcipiat amorem, si
aliis *magnum* (gradatio) Parentibus certe

majorem , maximumque &c. a nobis esse exhibendum.

VIII.

Exempla de figuris verborum per detractionem.

Has figuras innecte Periodo 3tiæ n. III.
hoc , vel simili modo.

Cum - - - Humilitas , velut homo
suam ab humo trahat originem , quis un-
quam *alium* , hominis nomine *insignitum*
(adjunctio) sive *Dominum* sive *servum* ,
sive *Cræsum* , sive *Codrum* &c. reperiri
crederet , præter eum , qui se vel *lutum*
dicit (disjunctio) vel *pulveri æquat* , vel
ex utroque se fictum esse *fatetur* , qui se
humiliat , & , ut par est , *contemnit* ; ut pro-
in vel homo non sit ab humo (syneciosis)
& inde *superbus* , vel *humilis* sit , oportet ,
omnis , quem humus hominem fecit.

IX.

Exempl. de figuris verborum per similitudinem vocum.

Periodo 4tæ n. III, inferantur hæ figuræ
ut sequitur.

Cum Judex suum, quod gerit, nomen
a judicio, non tam illo, quod vel expe-
rientia teste aut *servor*, aut *pavor* (parono-
masia) aut *ignorantia* - - - *pervertit*
quodque pro tribunali sedens (sim defm,) *dicit* &c. sed ab eo, vel solam - - - trahat
originem, quod vel recte *rationi* (simili-
cad.) & majorum suffragatur *placitis*; ne-
mo est, sive *liber* (antithesis) sive *servus*
sive *dives*, sive *pauper*, sive alius *nobilis* sit
aut *ignobilis*, qui aliud a judice, dum ju-
dicat, præter justitiam, justumque spe-
rare posset judicium.

X.

De figuris sent. docentibus.

Hæ figuræ inferantur Periodo 6tæ n. IV.
quæ in sequentes resolvatur sententias.

1. Magna est species virtutis , quia &
magna est deformitas vitii *occupatio*

2. Alta est ejus dignitas , quia hominem
in angelum transformat. *communicatio*.

3. Eximium hominis est decus, quia
omnes hujus mundi superat pulchritudi-
nes. *distributio*.

4. Ejusdem hominis unica est gloria,
quia hæc tantum cœlesti gloria, quia hæc
tantum cœlesti gloria reputatur digna.
subjectio.

5. Omnia tamen hæc prærogativa, vel
sola patientia sibi vindicat , quia virtutes
inter nobilissima est. *concessio*.

Cum ornatu.

1. *Occup.* Eo jam cæca deflectunt mor-
talium sensa, ut, dum plerosque, vel my-
steria

steria portare , vel encomiis celebrari, aut certe , ut æquitas postularet, eos vel a nemine reprehendi cernunt , qui pietatem exosi , vitiis se totos dedunt , alios vero utut paucissimos , quibus honestas, boni mores , & quidquid virtutem redolet, animo sedet, vel ut stupidos negligi, vel stipides appellari, vel ut stolidos omnino contemni, virtutis speciem , vel esse deformem , vel vitio saltem nullam inesse deformitatem, & firmiter existiment , & constanter asserant; at cæca dixi , suntque ipsa cæcitate obscuriora ; quis enim, utrumque provoco, & intellectus, & fidei oculus, vel in malo quidquam boni, vel in bono malum unquam detexit? quis tenebras lucem, & hanc noctem dixerit? nemo certe, nisi cæcus ; & indemortales cæci, dum in optima virtutis specie malum , & in pessima vitii deformitate bonum, in nocte diem, & tenebras quærunt in luce.

2. *Communic.* Nunquid non audivistis qui modo vestra perverse clauditis lumina,

eo ascendisse virtutem , ut , qui eam apprehendit , ad astra usque extolli , & , quod omnem excedit dignitatem , angelis par æstimari mereatur , nihilque , sacræ si fides sit paginæ , vel grande , vel sublime unquam extitisse , sola , quam male suspicitis , virtute excepta ;

3. *Distribut.* Hanc si deformem dicitis , quæso , quid ultra decorum restat ? Dii hominem vel pulchrum exposcunt , vel deformem repudiant. Et quodam illud hominis decus ? si insignem | corporis speciem si purpuram , si vestes sericas , si aurum & gemmas , si honorum fastigia , & alia , quæ mundus , ut Paris venerem , adorat , adstruitis ; en ! vana est pulchritudo ; en corporis species , ut flos emarcescit ; purpura evanescit ; vestes tineæ corrumpunt ; aurum ærugo consumit ; honores mutantur ; omnia transeunt , concidunt , & in cineres abeunt. Sola virtus , utpote æternum duratura , quia cœlo digna , hominem ornat , ejusque unicum esse | decus , vel cæcus viderit ;

4. *Subiectio.* Jam vos compello, qui malum bonum, & bonum malum dicitis, quid vobis videtur? vobiscum & ego cæcutiam? hominem gloriosum dicam, cuius ora rubent, & facies splendet? nequaquam; purpura renitentem? minime; veste indutum ferica? haud sane; Cræsum divitem? absit; virtus sola est, quæ hominem reddit gloriosum, quia æterna gloria dignum; -

5. *Concessio.* Hanc nonnulli quidem præcipue tribuunt largitati, & bene: quia beati misericordes; alii cordis puritati, & optime: quia mundi corde Deum videbunt; alii demum nitori castitatis, & merito: quia virgines cum cœlesti sponso intraverunt ad nuptias; ego patientiam virtutes inter nititissimam, lauro, cedro, cœloque omnino dignissimam esse judico, memor illius sententiæ: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

XI.

Exemp. de figuris delectantibus.

Periodus 12. n. IV., cui hæ figuræ inferantur, in sequentes resolvatur propositiones.

1. Verus studiosus amat litteras (Ethopæia) quia hæ tantum, & nihil aliud sunt objectum suum.

2. Diligenter studet (Hypotyposis) quia novit, se tantum a studendo dici studiosum;

3. Hinc laudem meretur (præteritio) quia reipublicæ prodest.

4. Piger econtra (antithesis) vituperetur, ac verberibus excipiatur (dubitatio) oportet, quia similis est (Ironia) asino in pelle leonina, & (correctio) ad omnia inutilis.

Cum Ornatu.

Genuinus certe Palladis Alumnus tanti litteras ducit, ut nemo magis; eo in illas (*Æthopæia*) fertur amoris impetu, ut, se doctæ penitus desponsasse Minervæ, non
tam

tam appareat, quam verum sit; hanc uni-
 ce deperit, nec aliud siue phœbus clavum
 teneat, siue morpheus, vel cogitare, vel
 somniare novit, præter illam; hanc dies,
 noctesque mente revolvit, pro ea, dum
 aliud objectum nescit, omnem suam im-
 pendit operam, pro ea sudat, scribit, pug-
 nat, & dato rostro eloquentius pro ea,
 quam cicero pro domo sua, differit; ut
 proin mirum non sit, (*Hypotyp.*) eum
 summo mane experge factum auroram,
 æstivo etiam solstitio, surgendo prævenire,
 nec diem, nec horam esse diei, quam non
 musis festivam dicat, eisdemque vel omne,
 quo spirat, momentum, consecret; illud
 nempe identidem suæ obversatur memo-
 riæ: studiosum a studendo, sicut textorem
 a texendo, opificem ab operando, nomen
 esse sortitum; hic certe, si unquam alius,
 suo, quem amor litterarum effundit, sudo-
 re ac solertia, quæque sibi laudis théma-
 ta, honorumque accersit lauros; ut enim
 (*præteritio*) nihil dicam de insigni victo-
 ria, quam tum a somno, tum otio, infen-

sissimis Juvenum hostibus, vel quotidie re-
 portat: nihil de ingenti merito, quo, dum
 vel singula temporis momenta in sui facto-
 ris laudem Musis dedicat, Cœlum merca-
 tur: nihil de bono exemplo, quo Soda-
 les, velut magnes ferrum, ad sui trahit se-
 quelam: nihil de aliis, quos in eo nota-
 mus, encomiorum titulis; id unum, quod
 suis, quibus, ut astra stellis, fulget scien-
 tiis utrique cum sacræ, tum profanæ fa-
 cem præferat, ac profit Reipublicæ, vel
 omnes honorum palmas, lauros, & aras,
 cœu digna laboris sui præmia, ei attribuit;
 sicut econtra alius, qui (*Antithesis*) Pal-
 ladis togam quidem indutus, sed ut asinus
 pellem leoninam, qui libros cum libero,
 vel certe nociva commutat libertate, cui
 schola, tabernæ cauponum; litteræ, folia
 chartarum; camænæ, veneres; Pindus,
 lectum; qui dum otio deditus, studia ne-
 gligit, nil nisi probra, omnisque generis
 sibi accumulât ludibria; quin imo (*dubi-
 tatio*) an probra, maledicta, execrationes,
 & anathematum fulmina, quæ piger sibi
 attra-

attrahit, otio dignam constituent poenam,
plane dubito, & nescio, an non & insuper
verberum tonitru, omnemque malorum
grandinem tale promereatur monstrum?
Laudem certe vel nullam, vel si aliquam
ei debemus, (*Ironia*) hominem esse dica-
mus, platonium tamen, quia animal im-
plume bipes: Addamus ei, dum scholam
frequentat, titulum scholastici, sed pulve-
ris, vel asini, cui foenum pro libris prae-
bendum; ponamus & eum, dum musis
se immiscet, in Parnasso, sed illo, quem
bœotii, & arcadiæ populi incolant; pro-
digi tamen (*correctio*) sumus, & nimium
damus; utinam! vel animal bipes, vel
auribus esset insigne, aliquibus saltem de-
stinandum usibus, nunc vero, dum dies,
menses, annos otio terit, sibi & aliis inuti-
lis est, Deo & hominibus invisus, dignus
plane, quem vel terra devoret, vel mon-
tes decidui eum operiant.

XII.

Exempl. figurarum moventium
de S. Catharina V. & M.

1. In S. Catharina præter alias virtutes præcipue laudare debemus suam, qua fulsit, divinam Sapientiam; *susientatio*;
2. Quia hac sola confudit Maximinum Tyrannum, & eruditissimos in disputando vicit Philosophos. *interrogatio*.
3. Ejus sapientia multi insuper pagani sunt conversi, quia idola dæmonum simulacra esse ostendit. *Prosopopœia*.
4. Ipsa Maximini uxor, & Porphyrius belli Dux hujus rei sunt testes, quia prædicatione S. Catharinæ, in carcere, quem visendæ virginis causa ingressi sunt, convicti, in Christum crediderunt, & pro fide sanguinem cum vita dederunt. *Apostrophe*.
5. Ut adeo nihil magis detestari, ac turpem ignorantiam (*imprecatio*) & nihil magis optare (*Optatio*) nos oporteat, quam supernam Catharinæ sapientiam.

6. Pro

6. Pro hac consequenda opem ejusdem Virginis flagitemus, necesse est &c. *Obsecratio.*

Cum Ornatu.

Dum illius in toto, qua late patet, orbe terrarum decantatae Amazonis, Catharinae, laudes aggredior, citius certe vel Isthmum perfodere, vel in nuce Iliadem concludere, quam singulas hujus Heroidis, tum candidae, quia virginis, tum rubicundae, quia martyris, virtutes in unum, quem hodie a me exposcitis, cogere queo sermonem; praecipuam tantum, eamque paucis habete. Vos illam, ni fallor; quam liliatam dicimus (*sustentatio*) & cujus fragranti odore universam Catharina recreat Ecclesiam, primas tenere creditis; vel certe illam roseam, quia ab amore profectam, qua rotas, enses, & ipsam sustinuit necem, quaeque, dum florum comparatur reginae, facile princeps videri posset; aut dum nostis, fidem esse fecundam illam, ex qua virtutum nascuntur flores, terram,
nul-

nullus dubito, quin & hanc primo ponatis
 loco. Fallimini tamen. Catharinæ sapi-
 entia, uti reliquarum regina virtutum, ita
 sola est præstitutæ laudis meæ argumen-
 tum; quis enim nescit (*interrogatio*) sa-
 pientiam valore virginitati præstare, dum
 quinque illis virginibus, quia fatuis, cæli
 janua occlusa mansit? quis tolerantiam
 martyrii, quando deest sapientia, suade-
 bit? Quis ardentem amabit, quem pruden-
 tiæ lumen destituit? quis fidem Catharinæ
 prodigium diceret, nisi eandem suo, quod
 desuper accepit, sapientiæ dono compro-
 basset? Quid, edicite! Catharinam, dum
 coram Maximino, ut ovis coram lupo ste-
 tit, imperterritam fecit? quis hujus ty-
 ranni ferociam fregit? quis effronti
 ruborem asserit? quis tot eruditos,
 quos Cæsar adesse iussit, Philosophos di-
 sputando vicit? quis eosdem ad frugem,
 ad fidem, ad Christum duxit? quis? non-
 ne sola, quam miramur, Catharinæ sapi-
 entia? hæc, omnes illi, (*Prosopopœia*)
 hodieque clamant, conversi pagani, nos
 ægyptiacis, in qua nati sumus, eripuit te-
 ne-

nebris; hæc facem, ut densissimam nostræ infidelitatis cerneremus caliginem, accendit; hæc nos a superstitione ad veritatem, a veritate ad fidem, a fide ad Christum, a Christo ad Crucem, & a Cruce ad Cœlum usque perduxit; sapientia, gratanter inquit, Catharinæ nos Christianos, fideles, martyres constituit, æternumque beatos; hæc numquid, (*Apostrophe*) vos singulariter compello par nobile martyrum uxor Maximini, & Porphyri belli dux! in carcere, quem visendæ virginis causæ ingressi estis, mortis perpetuæ vos exsolvit vinculis? hæc numquid vestrum, ut fidei captivum daretis, subegit intellectum? hæc sola, omnes testantur historiæ, vos cæpit, fascinavit, ligavit, & Christo tam fortiter agglutinavit, ut ejus amore & vitam & sanguinem profundere, vel unicum utriusque fuerit delictum. Quæ Cum ita sint, ego plane vel elinguis forem, vel desiperem, si aliud vobis præter divinam Catharinæ sapientiam in medium hodie attulissem; hæc & nobis animum rapit,

pit, (*Imprecatio*) ut vel ex nunc, nihil magis odio, omnique dignum execratione judicemus, quam turpem, paganis tantum, vel certe mulis propriam & equis, quibus non est intellectus, ignorantiam, mentisque cæcitatem; nihil econtra (*Optatio*) majoribus nobis exoptandum esse votis, quam modo laudatam, & nunquam satis laudandam Catharinæ sapientiam. Nostris vero, ut certo damnemur votis, te O præclarissima (*Obsecratio*) & virginum sapientissima! supplices, tuis provoluti pedibus, flagitamus, ut, dum omnia vales, nobis, quod petimus, a Patre luminum obtineas; te efflictim, & iterato rogitamus, ut tua illustratos sapientia ad finem usque in bono obfirmare, & obfirmatos æternis regni Cœlorum sedibus inserere non dedigneris.

XIII.

Exempl. Definitionis a genere
differentia &c. &c.

1. Sent. In qua fere singulæ voces sunt considerandæ --

Sanctus

Sanctus Andreas Apostolus Crucis est amator.

1. Quia est *homo sanctus* (*Genus*) qui, dum educeretur, crucem sibi paratum salutavit (*differentia*)

2. Quia est *Apostolus* (*Genus*) Crucem præ aliis prædicans (*differentia*)

3. Quia ad *Crucem* (*Genus*) a Christo singulariter est deputatus. *Differ.*

4. Quia est amator Christi (*Genus*) quem potissimum tantum amavit per amorem Crucis. *Diff.*

Alia sent. Sanctus Andreas male accusatur ab Idololatriis seductionis populi.

1. Quia est *homo sanctus* (*Genus*) qui continuo pro salute populi mori desideravit. *Differ.*

2. Quia est Christi prædicator (*Genus*) cujus doctrinam nemo illorum accusatorum refutare potuit. *Diff.*

3. Quia homines (*G*) ipsum accusant, qui sunt malitia pleni. *Differ.*

4. Quia seductio est atrox crimen (*Genus*) quo Christum , Magistrum suum,

G

quem

quem ardentem amavit, persequeretur.
Differ.

5. Quia est populus (*Genus*) quem se-
ductum convertere studuit. *Differ.*

Exempl. Definitionis per Ety-
mologiam, conjugata, & enume-
rationem partium.

Sent. Sancti sunt honorandi.

1. Quia sanctitas, a cujus nomine oriun-
tur sancti (*Etymol.*) semper fuit in hono-
re habita.

2. Quia sancte viventes, & in gratia san-
ctificante (*conjug.*) decedentes, a Deo glo-
ria præmiantur æterna.

3. Quia nobis benefacere possunt, bene-
facere volunt, & actu benefaciunt &c.
enumer. part.

XIV.

Exempla Definitionis

1. *Per causas.*

Sent. Juvenes sunt ad vitia proclives.

1. *A*

1. *A Causa fin.* Quia in iis suam quærunt quietem, dum aliam nesciunt.

2. *A Causa form.* Quia non mala esse

3. *A Causa mater.* Quia venantur voluptates, pecunias, vanitates, fugiunt econtra austeritatem, contemptum, paupertatem.

4. *A Causa effie.* Quia non reguntur a sana ratione, sed ab impetu naturæ.

Alia sent.

Religiosus professus tenetur servare vota sua.

1. *A causa effie.* Quia non coacta, non aliena, sed libera & propria voluntate vovit.

2. *A Causa Mater.* Quia non vana, vel mala vovit, sed bona & Deo gratissima.

3. *A C. form.* Quia non in somno, sed vigil & publice cum solemnitate vovit.

4. *A Causa fin.* Quia non ob commodum temporale, vel vanitatis causa, sed ad Dei honorem, & salutem propriam vovit.

2. *Per Effecta.*

Sent. Vitium est fugiendum.

1. Quia rationi adversatur. 2. Animum contaminat. 3. Divinum Numen offendit. 4. Auctorem suum diris excruciat modis, eum nempe angore stimulat, curis exedit, metu percellit, exanimatque doloribus maximis &c.

3. *Per Comparationes.*

Has, ut facile invenias, circumage oculos, videbis *supra te* cœlum, solem, montes, aves &c. *infra*, flores, animalia, pisces, flumina &c. *Circa*, arces, libros, imagines, cistas, aurum, scalam, ianuam &c. quidquid se subito objicit, contemplare attentius, aliqua servient. Jam

Comparetur *S. Andreas* hoc, vel simili modo:

Est enim Andreas Cœli fenestra, sol orbem illustrans, Ecclesiæ columna, Lucerna ardens, liber vitæ, Pastor ovium, portus navigantium, terra benedicta, arbor frugifera, hortus florum, petra immobilis &c.

Aliud

Aliud simile Exemplum ope Dictionarii ex litteris nominis initialibus &c.

Sit v. g. virtus. Hæc comparetur.

Virtus Vallis frugifera, *Janua* cœli, *Ra-*
dus Deitatis, *Ferror* dæmonum, *Via* ve-
ritatis, *Scala* Jacob.

Est adhuc alia praxis ; si nempe *effecta*
rei ex circumstantiis *quid*, *quomodo*, *ubi*,
quando &c. Colligimus, & pro verbis no-
mina, vel Metaphorica, vel propria poni-
mus. Ut v. g. ex hac sent. *gula* nocet.

Gula germaniæ labes (*ubi*) Juvenum
latro, virorum pernicies, senum dedecus
(*cui*) tormentum stomachi, rubigo inge-
niorum, nutrix scelerum &c. *quomodo*.

XV.

Exemplum divisionis per mul- tiplicationem subjecti.

Sit hæc sent: *Homo* tenetur esse justus.

1. *Quis?* *Homo*, sive *Juvenis*, sive *se-*
nex,

2. *Quando?* tempore tum tribulationis ,
tum prosperitatis.

3. *Cur?* sive suam attendat salutem tem-
poralem , sive æternam.

Aliud Exempl. sent. scientiæ labore acqui-
runtur.

1. *Quis?* scientiæ sive sacrae , sive profa-
nae.

2. *Quibus auxiliis?* sive eas e libris hau-
riamus , sive ex ore magistri discamus.

3. *Cur?* sive dein utilitatem , sive curio-
sitatem , sive etiam nocumentum afferant.

**Exemplum divisionis per multiplica-
tionem prædicati.**

Sent. Homo tenetur esse *justus*. *quid?*
habere tenetur justitiam particularem , &
generalem. *ubi?* domi & foris. *quibus*
auxiliis? animæ & corporis viribus, *cur?* ut
Deo , proximo , & sibi reddat , quod de-
bet. *quomodo?* omni cura & industria,
quando? toto tempore vitæ suæ.

Exem-

Exemplum divisionis & subdivisionis per multiplicationem rationum.

Sent. Homo tenetur esse justus.

1. a definit. quia est Dei imago.

2. a caus. quia Deus jubet.

Subdivis. pro *1.* quia Deum, qui est justus, repræsentare debet *ab effect.*

Quia alias a Deo non agnoscitur, imo si non est justus (*a contrario*) est imago diaboli.

Subdiv. pro *2.* quia id testatur scriptura tum veteris tum novi testamenti, & universa Ecclesia. *a testim.*

XVI.

Exempla syllogismi Rhetorici.

Stylo rudi sent. Franciscus Xaver. meretur dici sanctus, quare? *Resp.* *a causa*, quia soli Deo in hac terra vixit.

Major. qui soli Deo vivit, meretur dici sanctus: nam talis & Deum perfecte amat & ei ubique obedit; *minor.* Atqui Franciscus Vaver. soli Deo vixit; nam sibi & mun-

do mortuus erat: ergo meretur dici sanctus.

Aliud syllogismi periodici de sancto Nicolao.

Sent. S. Nicolaus misericordia plenus, quia (*ab effect.*) opera misericordiae hominibus praestitit.

Stylo philosoph. m. qui opera misericordiae hominibus praestat, est misericordia plenus; nam ipsa opera produnt internum miserendi affectum; m. atqui S. Nicolaus opera misericordiae hominibus praestitit, nam terra, marique hominibus succurrit, & naufragantibus portum, captivis redemptionem, tribus filiabus de pudicitia periclitantibus tot pecunias, quae ad honestas nuptias necessariae erant, dedit, miseris omnibus, & egenis auxilio fuit: ergo S. Nicolaus est misericordia plenus.

Elocutio Rhetorica est sequens.

1. Ranis quemadmodum, in quas lycios, ut Poëtis placet, rusticos, dum sitienti la-

to-

tonæ frigidam prohibuere, justa conver-
 sos esse metamorphosi, vel certe saxis ac
 lapidibus illi accenseri merentur, qui vel
 manum natanti, vel litus naufrago, vel
 facem erranti, vel stipem Lazaro, aut mi-
 seris opem, quam dare possent, obdurati
 negant, ita alios, qui vel ariadnem, vel
 Perseum, vel, ut aptiora proferam, To-
 bias, Samaritanos, Marthas, vel Joannes
 agunt eleëmofynarios, qui mente perple-
 xos suo extricant labyrintho, periclitantes
 tuentur, captivos redimunt, ægros fo-
 vent, pauperes alunt, & egenos ditant,
 homines esse, & charitate, & misericor-
 dia plenos, nemo sane dubitaverit; nam 2.
 sicut rubor genarum pudorem, pallor ti-
 morem, & fumus latentem prodit ignem,
 ita & opera, ut ajunt misericordiæ, piæ-
 que, quas ad miseros extendimus, ma-
 nus, intus reconditi miserationis affectus,
 & ardentis in corde amoris invincibile sunt
 argumentum; 3. Ut adeo sacrum hunc
 ignem, ac viscera misericordiæ, jam in
 mente illius, toti, quia late patet, orbi

terrarum venerabilis myræ in Lytia Episcopi Nicolai, de quo hodie nobis sermo, vel clare & cominus intueamur, dum nostrum neminem fugit, quantum Benedictum hoc cœli germen piorum, sive animæ spectes, sive corporis, operum imbrem in proximos largissime, quoad vixit, profuderit; 4. Novimus enim, idque vel omnes clamant historiæ, Nicolaum navigantibus pharum, naufragantibus portum, itinerantibus ducem, fontem sitientibus panem famelicis, filiabus de pudicitia periclitantibus tutorem munificum, Patrem egenis, suis, quas pavit, ovibus pastorem optimum, omnibus omnia factum esse; 5. Ut proin, vel ex ipso, quem miremur, operum cumulo, Nicolaum virum hunc ineffabilem, uti in proximos, maris instar exundantis, profusissimum, ita & misericordia fuisse plenissimum, vel cæcus viderit, vel mutus omnino edixerit.

Aliud

Aliud Exemplum syllogismi Rhet.
figurati de Immaculata Conceptione
B. M. V.

Sent. B. Maria V. est immaculate concepta quia (*ab Effect.*) alias fuisset mancipium diaboli.

Stylophiso, *m̄* tunc B. V. est immaculate concepta, quando alias fuisset mancipium diaboli (*apostrophe*, & *communicatio*) nam concepta esset in peccato originali, sicque Deo fuisset infensia (*sustentatio*, & *interrogatio*) *m.* atqui B. Virgo non fuit mancipium diaboli (*occupatio*) nam hoc non decuit matrem Dei (*antithesis*, *proso-
popœia*) ergo B. Virgo fuit immaculate concepta (*præteritio*, & *imprecatio*)

Cum Ornatu.

1. Antequam erant abyssi, quisquis cum Ecclesia canit Mariophilus, illud cœli prodigium B. Maria V. jam erat concepta, & ego hujus conceptionem, ni immaculatam dixero, in inferni, quia damnationi

tioni obnoxiam , quærere cogor abyſſo.
 eheu ! quam triftis ſequela ! quid ad hanc
 Mariæ maſtyges ? Eam quærere in profun-
 do interni ? eam, vel ad momentum man-
 cipare dæmonum tyrannidi ? avertite au-
 res a blaſphemia ! vos ipſæ horreſcite ver-
 bum abyſſales furia ! vel , edicite, adju-
 ro vos , dum noſtrum (*apostrophe*) viru-
 lento infeciftis protoparentem halitu, num
 & Mariam afflaſtis ? hanc numquid in ve-
 ſtris vel unquam vidiftis hærentem fauci-
 bus ? quid ? Mariam , quæ veſtrum con-
 trivit caput , vobis ſubditam fuiſſe dicitis ?
 apage monſtroſum genus ! vos compello
 cœleſtes genii ! Evam mortuorum noſtis
 matrem in ſua creatione nulla foëdatam ma-
 cula , & Mariam vivorum matrem in ſua
 conceptione maculatam dicamus ? ipſi vos
 factori veſtro rebelles nunquam fuiſtis , &
 Mariam rebellem ſcribamus ? quid ; regiam
 veſtram ſtygii alaſtoris unquam extitiſſe
 mancipium credamus ? abſit a nobis tan-
 tum nefas. Veſtra auditores ! (*Com-
 munic.*) hæc lædunt animi ſenſa ; vos magis
 eſquil-

e squilla rosam nasci , & nodum dari esse
in scirpo censetis , quam in virga Jesse , &
virgine liliata , vel radicem vitiosam , vel
odorem contagiosum : tenebras certe lu-
cem , & diem citius noctem compellabi-
tis , album nigrum , & coelum lutum ,
quam Mariam labe contaminatam origi-
nali : angelis profecto detrahere mavul-
tis , quam Mariæ Angelorum Reginae ; enim
vero , si eam in conceptione maculatam
fingimus , quantum quæso ! putatis , illi
non detrahimus ? Coronam (*sustent.*) qua
fulget , perdat ; thronum , quem primum
tenet , cedat ; gloria , qua maxima frui-
tur , minor fiat ; Angeli eam præcedant ,
viduis tantum comparetur , vel his infe-
rioribus promiscue animabus beatis , Num-
quid parva hæc forent ? sed majora addo :
omni prorsus careat excellentia , non sit
electa ut sol , non pulchra ut luna , non ter-
ribilis ut castrorum acies , nullum ampli-
us in coelo possideat locum , ejiciatur , &
nobiscum in terris misere vivat , imo an-
nihiletur , vel ad ignes omnino deputeretur
æter-

æternos. Magna profecto hæc forent damna, minora tamen, & certe nulla cum gravitate peccati originalis ponderata. Hoc colum, quia omnium malorum pessimum, Mariæ detraheret, eamque Deo redderet abominabilem, invisam, exosam; hoc plane omnes, quos ei Sacra attribuit pagina, honorum deleret titulos; quis enim (*interrogatio*) amabo! Dei inimicam, gratia plenam? quis maculatam, totam pulchram? quis hortum conclusum, ubi aditus patet serpenti? quis vulneratam liliū inter spinas? quis lepra infectam angelis dixerit puriorem? quis? nemo sane; ut proin veleret omnis fidelium in Mariam pietas, quod asserere temerarium, vel eam sine labe conceptam credamus, necesse est. 2. Memini quidem (*occupatio*) illius Pauli sententiæ: *Christus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt: ergo & Maria inferunt scioli, inferrem & ego*, nisi in sacris scriptum legissem symbolis: hanc legem pro omnibus, sed non pro Maria esse conditam. Urgent ve-

ro: ergo Christus pro Maria mortuus non est, pro ea sanguinem non fudit, eam non redemit, quis hoc crediderit? sistite quaeso! æqualem vobiscum fidem tenemus. Libere fatemur, Christum pro Maria mortem subiisse, eo tamen fine, ne ipsa, aliorum instar, moriatur: sanguinem fudisse, ne in illam primi transfundatur peccati eluvies: eam redemisse, sed præservative, ne captiva dæmonum subdatur potestati. Ipsi certe Mariæ censores, ni omnem exuerint frontem, dicere erubescunt: eam aliquando (*anthit.*) fuisse filiam diaboli, nunc matrem Dei, inferni mancipium, modo coelorum Dominam, spirituum apostatarum servam, nunc angelorum Reginam, ante omnes abyssos creatam, modo in peccati abyssu conceptam. Dei Genitricem (*Prasopop.*) omnis sane ratio, omnis ætas, omnis omnino Sacra profidetur pagina, quid quid vel umbram habet vitii, magis dedecere, quam spiritus mortem, campos empyrios noctem, vel elysios moerorem: fieri non potest, vel lapides clamant

mant, ut Deipara Deo aliquando fuerit in-
 visa: decuit, cœlum, terra, & totus ni-
 desipiat, mundus cum phœnice ait Ma-
 riophilorum Anselmo: *ut ea virgo illa nite-*
ret puritate, quia sub Deo major intelligi ne-
quit. Intelligeretur tamen, si conceptæ
 maculam affingimus; nam & angeli ab om-
 ni labe semper immunes, & Protoparen-
 tes nostri, priusquam rebellarunt, paten-
 ter fuissent puriores, neque inferas: An-
 selmum non de universali, sed vel de carnis
 vel alia præcise particulari, quam Maria
 coluit, loqui puritate. 3. Erras enim,
 relege textum: non dicit puritatem cor-
 poris, quod intactum semper remansit,
 quia virgo virum non cognovit (*præter.*)
 non adstruit puritatem cordis, quod mun-
 dum ad finem usque conservavit: non lo-
 quitur puritatem intentionis, qua soli Deo
 jugiter placere studuit; non denique puri-
 tatem amoris, vel singularium, quibus se
 exercuit, virtutum, sed eam, ait puri-
 tatem, qua sub Deo major intelligi nequit:
 eam, quæ neque Angeli, neque alia un-
 quam

quam corruscavit creatura : eam denique, ut, quod proposui concludam, quæ Mariæ conceptionem immaculatam probat. Hanc dum jam invictis tenemus argumentis, nihil porro restat, quam, ut illos diris devoveamus, qui vel Mariam contractæ fœditatis alienæ accusant, vel eam immaculatam credere renuunt, faxint superi, ut vel nobiscum Mariophili fiant, vel dum Matrem Dei lacerare pergunt, (*imprecatur.*) aut in frustra discerpantur, aut promeritas in cute luant pœnas, cum vita tantum finiendas &c.

Exempl. argumentat stylo mixto.

Sent. Castitas est amanda. 1. quia Deo est accepta, & hominibus venerabilis. 2. Quia aliis eminet virtutibus. 3. Quia ejus cultores beatos reddit, contemptores vero regni cœlestis aditu prohibet. Ex 1. fiat syllogismus. Ex 2. Enthymema. Et ex 3. rursus Syllog.

Stylo rudi.

1. Si id amore prosequimur, quod vel speciem tantum excellentiæ, honorisve habet, hoc certe, quod nos & Deo acceptos, & hominibus reddit venerabiles, quodque tum veram, tum licitam continet excellentiam, pluris æstimare, ac desperire nos oportet. 2. Cum vero castitas nos & Deo & hominibus mirum commendet; illi quidem, quia alias virgines in cœlo non speciali præmiaret laureola, aliisve prærogativis, hominesquo impuros non adeo averfaretur, uti illos carnales tempore Noë, quos diluvio peremit, & postea Sodomitas, quos igne de cœlo misso in cineres redegit, averfatus est; hominibus vero, quia, quamvis multa æstiment alia, divitias puta, honores, ac voluptates, castitatem tamen, vel illos, qui eam colunt, quasi angelos, & in carne sine carne viventes admirantur, veneranturque; 3. Sequitur, ut nihil magis cavendum, quam impuritatem, utpote quæ nos non tantum omni privat honore, sed

sed etiam infamia notat, ita nihil magis curandum, & amore prosequendum esse, quam modo laudatam, & nunquam satis laudandam castitatis virtutem. 1. Hæc si non moveant, ideo saltem castitas nobis animo sedeat, quia, uti Deo est acceptissima, ita & virtutum præstantissima, utpote non uno tantum prælio, sed quotidiano tum acquirenda, tum custodienda; & si reliquas virtutes, patientiam puta, fortitudinem, pietatem &c. difficulter comparamus, castitatem certe difficillime quia omnibus periculis expositam, & quia, ut salva maneat, caro, ceu hostis, quem circumferimus, domesticus, continuo est impugnanda, accedit, quod aliæ virtutes castimonia destitutæ, vel nullæ sint, vel hominem Deo neutiquam commendent. 2. Quisquis proin magni ducit virtutum splendorem, castitatem omnes inter maximi æstimet, oportet.

1. Et dum nemo est, qui vel aditu regni cœlestis prohiberi, & cum reprobis ad æternos inferni rogos damnari, vel non beatus, & cum electis gloriæ cœlestis par-

ticeps fieri velit ; nam omnes beati esse cupimus ; 2. Castis vero, & mundis corde, uti vita promissa est æterna, quia propter regnum cœlorum, Christo testante, se castraverunt ; ita impuris, porcorum instar in luto se se volutantibus, nil aliud restat, quam, quod meruere, æternum vœ, & mors interminabilis ; 3. Ut adeo, siue irreparabile damnum evitare, siue bonum consequi incomparabile in altero cogitemus sæculo, carne mortificati, & casti simus, necesse est &c.

Cum ornatu.

5. Non insipientibus hodie, sed vobis Auditores ! loquor, quibus sapere, uti aliis desipere, proprium est. Miramini forte, tot nostra ætate reperiri mortales, quorum, si non unicum ; præcipuum tamen negotium est, vendere fucum, & emere fumum. Vigilant, fament, sitiunt, sudant, currunt, & canum instar mille metiuntur vias, ut vel unum falsi honoris conscendere gradum, vel sub umbra vanæ laudis sedere ipsis liceat ; quamcunque

excellentiæ speciem , velut gemmam ha-
 bent, & nesciunt, se fragile tenere vitrum,
 quod , cum maxime splendet , cadit &
 rumpitur ; nesciunt hujus mundi honores
 esse vapores, qui diffluunt ; ventos, qui
 transeunt ; Bullas , quæ in auras abeunt ;
 lusus puerorum, qui dum unum ex se re-
 gem eligunt, vel senatum cogunt , nihil
 efficiunt: nesciunt denique, omnia digni-
 tatum culmina tandem a morte, offeo illo
 humani generis lictore, velut a fulmine ce-
 dros, a grandine fegetes, a secure arbo-
 res destrui, ac pessumdari. Sinamus AA!
 qui tales sunt, delirare nobis meliora ani-
 mo sedent. Si nostrum est ad alta elucta-
 ri, ibi figamus vestigium, ubi & verum, &
 firmum honoris patet fastigium. Eo tan-
 tum nitamur medio, quod nos & Deo ac-
 ceptos , & hominibus reddit venerabiles.
 Virtus est, in qua gloriari nos oportet, sed
 liliata sit , volo, quia hæc, uti odorem
 spargit amænissimum, ita utrique, & Deo,
 & homini mirum nos commendat. Ca-
 stitatem volo, quam , si aras cupimus &

lauros , depereamus , omnique , necesse est, amore complectamur. Hæc sola tantum nos elevat, quantum caro suos depri- mit fautores. Vestro certe firmabitur as- sensu, hominem ad altiora evehi non posse, quam si ipsi copuletur Deo. Quis vero nescit, virgines tantum esse & ejus spon- sas , & quæ intraverunt cum eo ad cœle- stes nuptias ? quis non vel semel audivit, solas in cœlo animas castas, privilegio aliis haud concessio, agnum sequi , quocunque jerit ? Quis non jam a primis dicit ungui- bus, Virginitatem tantum speciali a Deo præmiari laureola ? quis porro ignorat, quanto Deus tum furore , tum rigore in eos animadvertat, qui carni suæ fræna la- xant, & brutorum more in omnes se se effundunt delicias ? effeminatus ille loqua- tur mundus , qui tristi diluvio fatuum su- um cum vita extinxit ignem : illi dicant, quos vel ipsa nominare horret natura, so- domitas puto , & quos una simul omnes igneus de cœlo imber in cineres redegit : Sardanapali, Ammones, & reliqua carnis
tur.

turba pænas enarrent , quas pro suis de-
 dere impuris amoribus ; singuli profecto,
 eas & subitaneas fuisse, & enormes geme-
 bundi fatebuntur. Tantum nempe Deus
 diris devovet Veneris monstra , quantum
 eos cumulat honoribus, qui Virgines ap-
 pellantur, suum a castitate nomen sortiti.
 Liliatam hanc, vel ipsa docti experientia,
 ab hominibus etiam, ut ut alias & Veneri
 & Baccho devotis , eo æstimari cernimus
 virtutem, ut ejus cultores, vel Angelos di-
 cant, vel ut Deos omnino venerentur ; illos
 vero, qui carni vivunt, vel ut porcos ha-
 beant, vel ad ultimam hominum fœcem
 ablegant. Quis quis pro in gloriæ cupidus,
 & a superis, & ab inferis, laudis themata,
 honorumque exposcit palmas , virgo sit,
 oportet, eique, uti nihil magis cavendum,
 quam brutæ voluptates, utpote, quæ eum
 non tantum omni privant honore , sed in-
 super, & pænis afficiunt, & turpi eum no-
 tant infamia ; ita nihil est magis curan-
 dum, omnique tenendum cura, quam mo-
 do laudata, & nunquam satis laudanda vir-

tus castitatis. *E* sin vero, quod absit, hujus gloria, quam comitem habet individuum, ad ejus nos amorem, quia forte gloriari nolumus, non pelliceat, id saltem, quia uti Deo est acceptissima, ita & virtutum præstantissima, utpote non uno tantum prælio, sed conflictu fere quotidiano tum acquirenda, tum custodienda, ad ejus nos impellat amplexum. Nostis equidem AA! tribulos in nobis, & vitiorum lolia, ut in agris incultis fieri amat, sponte sua nasci, nullum tamen vel florem apparere, vel virtutis fructum in nostro maturari horto sine magna prius & superata difficultate, & adhibito labore. Fortes esse cupimus, jam panicus obstat timor, jam præcox animositas: pati volumus, bilis resistit: obedientiam spondemus, voluntas reluctatur: sobrietatem amamus, gula repugnat: quidquid virtutis nostræ insere re menti cogitamus, aliquis se se interponit scopulus; major tamen, & frequentior se nunquam objiciet, quam dum castitatem colamus. Scopulus est tum propria,

pria, tum aliena, imo & caro picta: scopulus oculi, aures, lingua, & sexcenta alia, quæ ad lapsum nos provocant. Ut adeo, dum reliquas virtutes difficulter comparamus, castitatem certe, quia scopulis undequaque cinctam, & mille periculis expositam, difficillime. Hoc ipsum vero, eam omnes inter præstantissimam, juxta ac nobilissimam esse invincibiliter demonstrat. Adeo tamen est necessaria, ut reliquæ illa destitutæ, vel nullæ sint, vel hominem Deo neutiquam commendent. Cæci proin, si vel aliud præter puritatis splendorem nostris majorem affundat lucem obtutibus, vel mali sumus, si nostros ad ejus amorem non rapiat animos. S. Malus certe est, & naturæ monstrum, qui vel aditu regni cælestis cum fatuis illis prohiberi, vel cum reprobis ad æternos inferni rogos damnari exoptat; nam omnes, quos quos natura homines fecit, beati esse volunt. Quid vero, amabo! nos magis Electorum Catalogo, & ipsis annumerat Angelis, quam nostra virtus, quæ & Angelos creat, & nos

Deo desponsat ? quid, quæso, citius & cœli januam occludit, & tartarum aperit, quam veneris amor, & capidinis tela ? castis profecto, & mundis corde, dum propter regnum cœlorum, teste Christo, se castraverunt, uti vita promissa est æterna, ita impuris, porcorum instar in luto se se volutantibus, nil aliud restat, quam, quod meruere, æternum vœ, & mors interminabilis. Ut adeo, sive honorum lauros, quas voluptatum fuga nobis imponit, spernamus, sive alteri præter castitatem primatum concedamus, vel ideo saltem carne mortificati, & Virgines simus, ut vinculo carnis soluti, tam irreparabile animæ damnum evitare, quam & incomparabile consequi valeamus bonum.

XVII.

Exempl. Dilemmatis.

Sent. Pauci salvantur. Quare ?

Resp. A Caus. Quia pauci sunt innocentes, & pœnitentes. Jam fiant duo Enthym. *A hoc modo* ..

I. Pau-

1. Pauci sunt innocentes : ergo pauci salvantur.

2. Pauci sunt pœnitentes : ergo pauci salvantur. Ex his sequitur dilemma.

Vel innocentes sint, qui salvantur: pauci sunt;

Vel pœnitentes : iterum pauci : ergo pauci salvantur.

Aliud. Xaverius dici meretur sanctus. Quia (*a caus.*) mundum reliquit , & Christum sequutus est.

Dilemma. Vel, qui mundum reliquit, dici meretur sanctus : Xaverius reliquit;

Vel, qui Christum sequutus est: Xaverius sequutus est: ergo meretur dici sanctus.

XVIII.

Exempla foritis.

Sent. Vitium est fugiendum. Quia est grave malum.

m. Quod est grave malum, hoc est fugiendum; m. atqui vitium est grave malum:

lum: ergo fugiendum. *m.* Prob. quia vitium contaminat animam.

m. Quod contaminat animam, hoc est grave malum; *m.* atqui vitium contaminat animam: ergo &c.

m. Prob. quia eam privat gratia sanctificante, & Deo odibilem reddit.

m. Quod animam privat gratia sanctificante, & odibilem reddit Deo, hoc contaminat animam; *m.* Atqui vitium animam privat gratia, & odibilem reddit Deo: ergo &c.

m. Prob. quia animæ aufert jus ad regnum Cœlorum, eamque æternæ damnationi subjicit.

m. Quod animæ aufert jus ad Regnum Cœlorum, eamque æternæ subjicit damnationi, hoc privat eam gratia, & Deo odibilem reddit; *m.* atqui vitium animæ aufert jus &c. &c. ergo.

Jam incipe ab ultima minore hujus postremi syllogismi, & dic-Soriten -

Vitium animæ aufert jus ad Regnum Cœlorum, eamque subjicit æternæ damnationi,

ni, quod aufert jus ad Regnum Cœlorum,
& subjicit &c. privat eam gratia sanctifi-
cante & reddit animam Deo odibilem, quod
privat gratia sanctificante & reddit animam
Deo odibilem, contaminat eam, quod con-
taminat eam, est grave malum, quod est
grave malum, hoc est fugiendum: ergo
vitium est fugiendum.

Aliud. sent. Sancti sunt honorandi, quia
a Deo honorantur, dum ab ipso gloria præ-
miantur æterna. Fac ut prius syllogismos,
& dic -

Sancti a Deo præmiantur gloria æterna,
qui præmiantur gloria æterna, a Deo hono-
rantur, qui a Deo honorantur etiam a nobis
sunt honorandi: ergo sancti sunt honoran-
di &c.

XIX.

Exempla Chriæ.

Chria, seu explicatio latior facti alicu-
jus, sive actionis, dicitur *activa*, alia vero,
quæ latius explicat dictum aliquod, *verba-
lis*, quæ demum utrumque simul exponit,
mixta appellatur.

Argu-

Argumentum. Invenietis infantem positum in præsepio. *Ajunt angeli ad pastores.* Finis est imitatio Christi &c. &c.

Stylo rudi.

1. *Exordium, seu Encom.* Cœlestes genii non ideo tantum omnem a nobis merentur venerationem, ac laudem, quia sunt cœlorum principes, Deo in gloria uniti; sed etiam, quia nos amant, tuentur, custodiunt, & nostram omni contentione promovere adlaborant salutem; maxime tamen, quia nobis tanto gaudio annuntiaverunt natum mundi salvatorem, in verbis: *invenietis infantem positum in præsepio.* His digito nobis demonstrant, ut, si cœlo renasci cupimus, cum neonato salvatore humiles simus, crucis & paupertatis amatores.

2. *Paraphr.* Dicunt enim: invenietis infantem, statura pusillum, in gloriam, mundo despectum, ad ima usque se demittentem: invenietis in præsepio, pauperem, cui nullum est domicilium, nullus lectus, nulla suppellex, nulla possessio; invenietis positum in præsepio, non in molli culcitra, sed in

in ligno, stramine, & fæno, in algore & frigore, in doloribus &c.

3. *A Causa.* Nempe ut edoceremur, nullam ad cœlum aliam patere viam, quam humilitatis, qua nos despiciamus, & despici sustineamus; paupertatis, qua cor & desideria a bonis transitoriis avellamus, & mortificationis, qua crucem amplectamur, sensus & passiones nostras subjugemus.

4. *A Contrar.* Nec audiendi sunt, qui fastui, mammonæ, ac carni se dedunt, iter ad Cœlum esse planum, & omnibus pervium, quia Cœlum, ajunt, non pro anseribus, vel animalibus, sed pro hominibus quibusve est conditum, adeoque non tam difficile aditus; nam contrarium docet neo-natus infans.

5. *A simili.* Certe ex tot milibus Israëlitarum, qui Ægyptum sunt egressi, non plures, quam duo chanaan, seu terram sanctam attigerunt, cœteris ideo exclusis, quia superbiæ, avaritiæ, & voluptati se dedederunt.

6. *Ab Exemp.* Scimus utique nullum esse in cœlo, sive Apostolos, sive Martyres, sive
con-

confessores, sive alios spectamus beatos, qui non per cruces, contemptum, rerum inopiam, vel spiritus paupertatem eo pervenerit.

7. *A Testim.* Æterna nempe veritas illos tantum Cœlo dignos pronuntiat, qui se humiliaverunt sicut parvuli, qui pauperes sunt spiritu, qui se abnegant, crucemque bajulant.

8. *Epilogus.* Neo - natum igitur infantem, nobis natum non esse, nisi ejus sequamur exemplum, ejus nempe demissionem, egentiam, ærumnas & dolores extra omnem est controversiam; proin, ut salvemur, infantem sequamur necesse est.

Cum Ornatu.

1. Cœlestes Genii! Alati spiritus! quis nobis tot ora suppeditabit & linguas, ut condigne vestras hodie promamus laudes? summa tenetis cœlorum culmina: vestro vel digito, vel nutu mundi rotatur axis: immensus vos ambit & ornat gloriæ splendor: ipsa Dei Majestas in vestris hæret amplexibus: dies, menses, annos, totamque
æter-

æternitatem, velut ignis perpetuus, in ar-
dentissimo factoris vestri consumitis amo-
re: homines etiam, quod gratanter dici-
mus, utut luteos, fragiles, milleque cin-
ctos infirmitatibus, vestris, quasi unum ex
vobis, dignamini basiis, eos, ne infernalis
præda fiant accipitris, vestris, ut gallina
pullos, tutamini alis: eos, quasi pupillam
oculi, & pretiosum custoditis thesaurum:
eos omnino in manibus, ne suum forte ad
lapidem offendant pedem, velut mater in-
fantem circumportatis. Quid dicam? An-
geli, Auditores! majori nostræ tenentur
salutis desiderio, quam viator patriæ, cer-
vus fontis, sagitta metæ, lapis centri, quam
nos ipsi cœlestis gloriæ. Parum tamen id
esset, nisi, quod & nostros, ni fungi simus,
rapit animos, & omnium in laudes illorum
solvit linguas, læta nobis attulissent nun-
tia de nato salvatore, ceu unica salutis
nostræ anchora. Hoc solum, ut reliqua
taceam, obsequii genus tantum valet, ut
nunquam illud nostris demereri valeamus
quibuscunque præconiis. *Invenietis, ajunt*

ad pastores, *infantem positum in præsepio*. His, dum natum annuntiant salutis Auctorem, digito simul nobis demonstrant, quemlibet nostrum, qui divinum, & quaerit, & invenit Pusionem, jam coelo natum esse.

2. Invenietis autem, ajunt, infantem, statura pusillum, gloriæ expertem, mundo despectum, ad ima usque se demittentem, & ad nihilum fere redactum: invenietis extreme egentem, ad incitas redactum, ab hominibus ejectum: infantem, cui nullum est diversorium, nullus lectus, nulla suppellex, nulla possessio, nihil omnino: invenietis non in solio regio, non in molli culcitra, sed positum in præsepio, in stramine & foeno, algore, frigore, doloribus circumdatum, ac ærumnis pene exanimatum.

3. Quis hic non cernit, eos tantum, qui similem amant sortem, & Salvatorem reperire, & salutem, nullamque vel ad illum, vel ad hanc, aliam patere viam, quam profundam, quia humilitatis, angustam, quia paupertatis, & asperam, aut si mavis, regiam,

regiam, quia crucis & afflictionis. Edoce-
mur nempe in statura infantis, pigmæos
tantum, qui animum deprimunt, non gi-
gantes, qui se Deos jactitant: in ejus ege-
state, Andreas & Petros, qui vel affectum,
vel omnia pro Deo relinquunt, non item
Cræsos, & Iscariotes, qui mammonam ado-
rant: in illius ærumnis, Jobos tantum &
Paulos, qui in doloribus gloriantur & mi-
seriis, non vero epulones & Sardanapalos,
qui deliciis inbiant, cœlo natos esse, eis-
que Christi prodesse nativitatem.

4. At rideor forte, dum illis Cœli ja-
nuam occludo, qui, cum superbia inflan-
tur, illud jam manu tangere putant; cum
auro fulgent, splendorem quoque cœlestis
gloriæ iplos manere autumant; cum deli-
ciis innatant, Cœligerorum gaudia ipsis
pariter deberi existimant. Rideor, inquam,
dum a cunis neonati Pusionis omnes fere,
quot quot terra alit, mortales prohibeo;
nam paucos novimus, qui se abjiciunt, ut
honores spernant; qui animum a terrenis
avellunt, ut divitias negligant; qui prata

& hortos fugiunt amænos, ut Colgotæum conscendant montem: paucos, & vel digito designandos, vel pugno concludendos, qui vituperium laudi, egestatem opibus, Stramen plumis cum neo-nato præponunt Infante; ut proin vel nemo, vel pauci, vel certe anseres, & graculi, cum Cœlum frustra non sit conditum, salvi fierent. Ita ratiocinantur, ita concludunt spiritus ventosi, euclyones inaurati, catelli mellitæi. Et bene: paucos enim, uti scimus electos, ita paucos, & anseres potius, & camelos, quam homines fastuosos, avaros, molles, & Pusioni nostro per omnia dissimiles salvari posse, necesse est.

5. Certe ex tot millibus Israëlitarum, qui mari rubro pedes trajecto, Ægyptum relinquere, duo tantum, pauci utique, terram attigere sanctam; & in diebus Noë, toto mundo aquis diluvii submerso, præter octo neminem in arca vitam salvasse legimus. Horum nempe plerique voluptati, Israëlitæ vero ollis, otio, & fastui se dederunt. Sed

anti-

antiqua, ais, & obsoleta veteris testamenti hæc esse fata: jam modo nova vigere tempora, & legem gratiæ, ubi Cœlum, sive arcam, sive terram dixeris sanctam, minoribus sane stat impensis. Falleris tamen, ne dicam, blasphemias, dum nato Deo, ubi gratiæ fluunt uberiores, non tot impensas, & virtutum opera requiri asseris.

6. Cœlum, per me liceat, ingredi, Beatos nostræ legis a primo ad infimum usque, ut, quanti gloria ipsis steterit, te edoceant, decenter roga, næ plura attonitis percipies auribus, quam tua tibi mentitur phantasia. Interroga, & dicent tibi, quos primos colimus, Apostoli: quia reliquimus omnia, & Christum secuti sumus, primas in Cœlo occupamus sedes; clamabunt & Martyres: vitam & sanguinem pro nostris, quas tenemus, dedimus palmis; coronas; quibus fulgemus, narrabunt & Confessores, jejuniis, vigiliis, nostrique comparavimus victoria; lilia, quæis ornatur, accinent & virgines, e carne nostra, mille austeritatibus subacta, excrevere; omnes tan-

dem acclamabunt sancti: quia fastum ventum, aurum lutum, delicias miseras esse reputavimus, ea, quam modo cernis, fruimur gloria. Hæc tamen AA! utut irrefragibilia, mittamus testimonia, ipsam consulturi æternam veritatem.

7. Nostrum adeamus Pusionem, & quid dicat, auida percipiamus aure modo vel tacens loquitur, quod postea palam edixit: neminem videlicet cœlo esse natum, qui non parvuli instar denuo renascitur. Nisi efficiamini, ait, sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Quid ad hæc gigantes? his Deus resistit, parvulis gratiam tribuit: hos recipit, illos rejicit: parvuli gloriantur, atlantes damnantur. Beatos porro idem pronuntiat pauperes, & qui avaritiæ student, ad reprobos scribit: Lazarum in sinu Abrahæ ponit, epulonem ad tartara mittit: esurientes replet bonis, & divites dimittit inanes. Miseros sane Euclionēs, & mammonæ cultores! miseros quoque cosmophilos, sybaritas, & id generis delicatulos! nam væ vobis, noster prosequi.

quitur Pusio, qui ridetis, & vestram habetis consolationem: Regnum Cœlorum vim patitur, non molles catelli, sed homines violenti rapiunt illud: & qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat Crucem suam &c. en Christiani delicias.

8. Jam discedite scioli, qui vel per risum salvari creditis! discedite, inquam & vestros honorum gradus, divitiarum sarcinas, ac voluptatum stercorea vel in orco tumulate, vel cum nostri Pusionis commutate virtutibus. Hujus certe nec vos, nec nostrum quemquam cœlo pariet nativitas, nisi parvulorum instar renascamur, & tanquam malleum inter & incudem in viros crescamus, mundo, carni, & vitiis plene mortuos. Quis quis igitur æternæ salutis tenetur desiderio, ad salvatorem in præsepio positum cum pastoribus festinet, ejusque sequatur vestigia, necesse est.

Chria 2da.

Cum Ornatu.

De primo verbo Christi in Cruce.

Sent. Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Luc. 23.

NB. Hæc Chria a paraphrasi præsertim commendatur.

Encom. Insignis ille inauditæ patientiæ cathedraticus, communis omnium miseriarum aut scopus, aut meta, innumerorum cruciatuum coacervata congeries, Christus Dominus, labendis mundi reparator optimus, vir dolorum, inter miseros miserrimus, inter derelictos derelictissimus, postquam cruor fluo maximorum dolorum cataclysmo infami crucis trabi affluxus jam diu pependisset, ac innumerabiles pene grandium contumeliarum bolos ferrea plane patientia devorasset, purpureosque effusi sanguinis imbres exhaustis jam ferme viribus in redimendæ humanitatis pretium profudisset, obtulisset, consecrasset, tandem ad perpetuum excentrici amoris monumentum benedicta labia sua in hæc verba resolvit:

Quid

Quid frontem contrahitis AA ? fortasse
ultricem abelici sanguinis eloquentiam co-
gitatis, qua purpureus orator noster ex infami
trabalis ligni cathedra in æternam fero-
cientium Judæorum perniciem justissime
peroraret? nequaquam. Fortasse fulguran-
tes reboantium polorum flammæ, vindices-
que irato de Cœlo rogos in improborum
nefanda capita evibrabit, ut iniquissima nem-
pe filiorum hominum consilia in unum fasci-
culum colligata ad posterorum memoriam
non transmittantur, & in cineres demum,
imo ad nihilum redigantur? minime. For-
te cum Davide comunem maledictionem in
maledictum Abrahæ semen, abominandam
levi progeniem, perversos Judæos pronun-
tiabit, ut aberrantes a viis suis, relictæ in sen-
tina peccatorum, longo exilio sentiant, in
quem nullis ignominiiis satiandum furorem
expleffent? minime gentium. Audite & ob-
stupefcite ! *Pater inquit, ignosce illis, quia
nesciunt, quid faciunt.*

O verba intimas animæ medullas pene-
trantia ! quid ais dulcissime JEsu ? quid ais

ergone excentricus ille amor tuus, qui te e
 sinu Patris in uterum, ex utero in mundum,
 e mundo in hoc miseriarum theatrum rapuit,
 tantum in te valet, ut justitiæ nec modum
 amplius, nec viam scias? an nescis te omnis-
 cie Jesu? inter infensissimorum inimicorum
 catervam pendere? non audis, ut linguarum
 suarum gladiis te perforent vulneratum, lan-
 cinent crucifixum, crucient desolatum?

Audit sane; sed vel ideo inquit: *Pater
 ignosce illis &c.* Juvat AA! Acurationi in-
 dagine singula perorantis Christi verba ex-
 planare, ut eorum meliori intelligentia re-
 dundet in animam uberioris quoque fructus
 abundantia.

Paraphr. Pater, qui æterna generatione me
 consubstantiali tibi filium e paterno sinu
 tuo produxisti, qui intensissimo infiniti amo-
 ris incendio erga me ab æterno exarsisti, qui
 una mecum totius amoris terminum, spiri-
 tum sanctum, inter mutuos Deitatis comple-
 xus, tenerrimaque divinissimæ complexionis
 suavia, spirasti: *Pater*, cujus nutu reguntur
 omnia, cujus imperio parent, universa, cujus
 reg-

regnum nullo exordio incipitur, nullo medio stringitur, nullo fine terminatur; cui ferventissima Cherubinorum phalanx, ardentissima Seraphinorum catervæ, obsequiosissima Thronorum turmæ, præclarissimi Archangelorum manipuli; devotissima Dominationum cohors, Zelosissima Principatum turba, nobilissimus Protestatum chorus, totusque demum Angelicæ dignitatis exercitus perenni jubilo ac gratulabundo suavissimi modulaminis applausu altissimum illud trisagium: *Sanctus Sanctus Sanctus*, die noctuque sine quiete, tædio, sine accinunt; cui non illi solum, quia ad imaginem creatoris conditi rationalis animæ pulcherrimam speciem præseferunt, sed omnia insuper animalia ratione carentia, quæ vel vastas solitudinum palæstras, angustasque sylvarum latebras inhabitant, vel florida camporum viridaria, vada fluminum gynœcea, madida stagnorum seminaria incolunt, vel denique aëream ventorum liparam aut stridulo pennarum remigio enavigant, aut tremulo fistulantium linguarum oscino demulcent; cui inquam, omnia,

nia,

nia, quæ sub imani totius universi circulo clauduntur, debitissimum obsequium deferunt; cui & ipsæ abominandi phlegthontis larvæ, teterrima ferocientis erebi monstra, fædissimi rebellis tartari spiritus, maledictæ nigri archerontis umbræ, infensissimi lugentis orci cives, infelicissimi dæmones, tenebrarum principes, infortunatissima creatricis sapientiæ plasmata, licet inviti solenne subjectionis suæ homagium præstant. *Pater!* quem immensum humanæ salutis desiderium tenet, in tantum, ut ne quidem filio tuo unigenito parceres, quem infinitus miserationum thesaurus scelestissimis etiam criminum satoribus propitium reddit, quem adamiticæ posteritatis miseria adeo tangit, ut me charissimum pignus tuum crudelissimo deficientis synagogæ furori devorandum traderes. *Pater!* a quo omnes fortunæ, corporis animique dotes, velut a largifluo inexhaustæ bonitatis fonte promanant; a quo elementa essentiam, plantæ vigorem, animalia sensus, homo rationem, Angelus intelligentiam, totus demum ordo naturæ totam suam

suam emutuat existendi bonitatem ; a quo derelictus solatium, miser opem, desolatus auxilium, contritus misericordiam, inops beneficium, pauper subsidium accipit & adjumentum. Pater *ignosce*. Ah! recedat a memoria grandis ignominia, quam a leviadum grege impræsentiarum perpetior. Non dubiam amplius palmam faciat justitia misericordiæ, sed victrix hæc de illa inauditæ pietatis, charitatisque trophæa statuatur. Avertatur virga furoris tui a servili inobedientis Judææ tergo, sed potius misericordiæ memor, immemor injuriæ, recordans bonitatis, obliviscens iniquitatis, reminiscens clementiæ, contemptor ignominia, imëritis veniam largire, ut resipiscant, ingratis remissionem tribue, ut convertantur, scelestis peccata condona, ut, qui tamdum in Consilia impiorum abierunt, & iniquissima peccatorum via steterunt, quin & in cathedra pestilentia perfricto animo sederunt spetantæ veniæ afflati ad novam vitam assurgant. *Ignosce*, non illis quidem, qui sanctioris vitæ conversatione fulgentes alias tibi in amoribus sunt, sed illis ignosce Pater ! qui me libertatis asserto-

rem

rem ignominiosis vinculis onerant, qui faciem meam, Angelorum delicias, fædissimis sputis conspurcarunt, qui corpus nullius nœvi conscium reorum pænis exceperunt, qui me, panem de Cœlo venientem, improbo calce contriverunt, qui Dominum dominantium vili servorum tormento, flagellis inquam, cœciderunt, qui regem regum, non una rude donandum, innumerisque coronis dignum, spinea coronarunt, qui benefactorum optimum latroni infensissimo posteriorem habuerunt, qui universorum Judicem ad mortem condemnarunt, qui ipsam innocentiam sub immani crucis pondere curvatam oppresserunt, qui tandem captam, cæsam, illusam, ac pene victam omnipotentiam fatali crucis trunco afflixaerunt; illis, inquam, ignoscas velim, quia nesciunt, quid faciunt. Quo pacto enim caliginosi tenebrarum filii solis justitiæ radios viderent? quomodo cæcutientes talpæ æterni luminis claritatem aspicerent? qui lippiantes noctuæ paterni splendoris elegantiam agnoscerent? plane non agnoscunt insatiabile amoris incendium, quo

quo omnes homines deperire consuevi: multo minus capiunt ardentissimum desiderium, quo miserandam Adæ progeniem e barbaris orci faucibus eripere statui: minime vero latentem sub laceris excarnificatæ humanitatis exuviis Deitatem suspicari possunt, aut penetrare. Ignosce igitur illis Pater amantissime! quia nesciunt, quid faciunt.

Causa. Cepistis jam auditores! perorantis argumentum, agnoscite etiam eloquentiæ rationem, quam aliam non fuisse arbitror, nisi, ut luculento nobis documento sit purpureus Magister noster, quonam vindictæ genere in eos experiri nos oporteat, qui aut vatiniano nos persequuntur odio, aut dente theonino quæcunque nostra, etiam præclare gesta rodunt. O dignam sane tanto Præceptore lectionem! dignam, inquam, quæ ad indelebilem tantæ pietatis memoriam omnium cordibus aureo stylo imprimatur, ut perversa tandem prævaricantis Adæ progenies furibundum ultionis modum, quo suos persequi solet adversarios, dedisceret.

Contrar. Videas enim vel minima lace-
tam

tam injuria arrectis veluti ibis ad vindictam
proruere, quid arrogantius? videas non ver-
bere, sed verbulo solum contactam, ad iram
excandescere, quid petulantius? videas vel
modica affectam contumelia montis instar
insurgere, ac Vesuvino, aut Æthneo furore
rabiosas exæstuantis iracundiæ flammæ ex-
spuere, quid rationali homine indignius? pul-
chros nimirum tanti tanti Magistri discipu-
los! Egregios tantæ Doctrinæ imitatores! do-
ciles sane tantæ disciplinæ tyrones! videte
pulcherrimam Christum inter & homines
æqualitatem; ille silet laceffitus, tacet accu-
latus, gaudet condemnatus, ignoscit cruci-
fixus. Atque *simil.* ut prophetantis Isaiaæ utar
similitudine: *quemadmodum agnus mansuetus,*
qui portatur ad victimam, nullo indignantis
animi signo Lanionis crudelitati resistere nos-
citur, sed ligatus tacet, projectus patitur, per-
fossus silet: nec balat, nec gemit, nec clamat,
nec dolet, nec mordet, nec pungit, sed car-
nem suam in humanæ necessitatis victimam
lanioni cedit, rapidos esurientium ventricu-
los, ceutumulum expectans; ita profecto
man-

mansuetissimus servator noster nullo crudelitatis impendio movetur, ut resistat, nullo ignominiarum genere adigitur, ut repugnet, nulla injuriarum mole premitur, ut se defendat, nullo contumeliarum pondere obruitur, ut se vindicet, nullis demum cruciatibus atteritur, ut conqueratur.

Exempl. Pulcherrime jam olim præclarissimo huic exemplo proluisse Philistæi Enceladi domitorem magnanimum Davidem ex sacris paginis legimus. Postquam enim rebellis ille paterni solii æmulus, intempestivus Absolon, fuso jam agmine suo e fatali quercu pendulus, ternisque lanceis confossus, inultum spiritum emisit, individuus Comes ejus tam injurius Davidi, quam fidus Absoloni, ingratiſſimus semel in genua se se demisit, veniam rogavit, eandemque ab optimo rege impetravit.

Testim. Forſan jam tum prophetico ſuo ſpiritu acutiſſimus Monarcha præſenſit, quod poſtmodum pulcherrimo elogio ſapientiſſimus philoſophorum, acutus in ſententiis, præclarus in eloquiis, in periodis numerosus, in ſermonibus doctiſſimus Seneca ſcriptis

ptis suis ad posteros transmisit: *honestum* nempe & *magnum vindictæ genus esse ignoscere*. O quam e re, bonoque foret omnium Christianorum, ut vel ab æthnico magistro saluberrimam hanc doctrinam edocerentur! sed, O tempora! O mores!

Epilog. Advertamus igitur oculos nostros AA! ad coccineum hunc suggestum fixo intueamur intuitu, divinamque cœlestis Tullii orationem tam profunde in memorem recordantis ingenii ventrem immittamus, ut non solum nullo tempore inde recedat, sed uberes quoque Christianæ perfectionis fructus, qua corpori, qua animæ, in æternum profuturos, felicissimo partu proferre mereatur. *Dixi.*

XX.

Inventionis pro usu Ecclesiastico
Exemp.

Ut inventio *Thematis*, seu determinatio materiæ, ex S. Scriptura, vel Evangelio desumenda, facilis evadat, sub ipsa Lectione observari debent tum personæ, earundemque affectus, actiones, eventus, tum etiam sententiæ, harumque sensus, vel litteralis, vel mysticus, quid-

quidque vel doceant, arguant, corripiant, vel urgeant &c. Inspecto jam Evangelio, tres quæstiones formari debent: nempe --

1. De quo dicam? 2. Quid dicam? & 3. Quo fine dicam? his positis sic procedes. Sit Evangelium pro nativitate Christi *Lucæ 2*. Seli-ge textum, quicumque libet, v.g. illum, quo Angeli pastoribus annuntiant natum Salvatorem, & interrogate 1. de quo dicam? respondebis ex illo textu: *natus est hodie vobis Salvator*: cum Angeli in his verbis nobis salutem promittant, occasio se offert dicendi *de spe æternæ salutis*. Sic determinata materia in genere, descendes ad speciem, & te interrogabis 2. *quid dicam?* respondebis ex occasione ejusdem textus, quo Angeli Nativitatem Christi annuntiant, hanc ipsam nativitatem esse causam nostræ spei, ut proin dicere possis: *Nativitas Christi est causa nostræ spei*, & quidem *per divisionem subjecti*, quantum spei nobis tribuat *ex effectis*, & quantum *ex causa*. Ita facta est determinatio *in specie*. Jam interroga te 3. *quo fine dicam?* responsio est facilis, & fuit per se; dicam nempe ad pellen-

dam, pusillanimitatem fidelium, eorumque animos erigendos.

Primam hanc inventionem, quæ est *thematicis* excipit secunda, quæ est inventio *argumentorum facientium fidem* pro singulis partibus divisionis. Hæc ut invenias, percurre locos Rhetoricos tam in quam extrinsecos §. 14. & 15. ; citius tamen rem expedies, & in sylva argumentorum coacervanda non diu laborabis, si ex lib. 2. de Rhetorica docent *definire, ac dividere* didiceris. Exemplum nostrum habet duas partes, quæ sic probantur. -

Pars ima. Nativitas Christi est causa nostræ spei, ex effectis, quia 1. claudit infernum. 2. Deo nos reconciliat. 3. Cœlum aperit. 4. Gratias nobis meretur &

Pars 2da. A Caus. Quia viam ad Cœlum nobis ostendit, nempe, per enumeror. part. 1. Humilitatis. 2. Paupertatis. 3. Mortificationis. Argumenta moventia, ut videre est in Lib. 3. suppeditant orator, auditor, & materia. Ex hac eruuntur argumenta amplificantia per Chriam &c. ex parte auditoris occupantia; ex parte vero oratoris diligenter elaborata, & serventer proposita &c.

Aliud

Aliud simile Exemplum.

Sit Evangelium pro Dominica infra octavam nativitatis Christi *Luc. 2.* selige textum: *Positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum.* Rationem inquire, cur simeon hoc modo vaticinatus sit. Prævidit nempe, multos in Christum credituros, & fidem aliis ad ruinam, aliis autem ad salutem esse futuram. Jam pone quæstiones --

1. De quo dicam? Resp. de fide.

2. Quid dicam? Resp. Ex occasione textus, fidem in Christum, aliis esse ad damnationem, aliis ad salutem; illis quidem, *per definitionem subiecti*, quia habent fidem mortuam, credunt, & non faciunt; aliis vero, quia eorum fides est viva; nam quod credunt, operibus comprobant.

3. Quo fine dicam? ut fideles languidos excitem, & fervidos magis accendam.

Exemplum habet duas partes.

Prima Pars sic prob. *fides mortua est ad damnationem.* Quia 1. *A definit. subiecti*, talis fides est infidelitas, vel quod deterius, illusio Dei. 2. *A præjud.* Quia tam dæmones, quam ani-

mæ damnatæ credunt, & tamen non salvantur. 3. Per *multiplic. rationum*, quia est ruina innocentia, causa impænitentia, in sacris paginis, & Patrum traditione diris omnibus devota. 2da pars. *Fides viva est ad salutem.*

1. *Ab effect.* Quia hominem a vitiis reddit immunem. 2. Eundem sanctificat, & Christo conformem reddit. 3. *A præjudic.* Quia omnes sancti tali modo salvati sunt &c.

XXI.

Exemp. inventionis pro usu Civili in genere demonstrativo.

Demonstrare volo, Juvenem, Joannem nomine, aptum esse ad Philosophiam, ex sequenti argumento, quod semper præmitti debet, ut inventio fieri possit in hoc genere.

Argumentum.

Juvenes absoluta Rhetorica, ut ut parum profecerint, Philosophiam frequentare non dubitant, Joannes adolescens, dum Rhetoricam duobus fere mensibus absolvit, plus, quam alii anno integro, in eadem dedicit. Modo a suo parente, qui inter doctos nomen habet, Logicam, quia hujus addiscen-
dæ

da commoda se offert occasio, audire jubetur. Idem consulit ejusdem Magister. Joannes, incapacitatem prætexans, diu consentire renuit, donec melioribus argumentis convictus, debuit. Jam quæritur. An Joannes Philosophiam frequentare debeat? qui loquitur, est *Professor* cui loquitur, est *Juvenis*: *scopus*, propter quem loquitur, est frequentatio Philosoph.: *medium*, demonstratio æquitatis.

Propositio. Æquum est, ut Joannes frequentet Philosophiam.

Probationes ex ipsa descriptione argumenti desumuntur.

1. Ratio dictat, ut Joannes, qui Rhetoricam absolvit, & in ea profecit, Philosophiam frequentet. 2. Ab exemplo aliorum Juvenum, quie andem aggrediuntur, quamvis minus in Rhetorica profecerint. 3. A mandato parentis, studii hujus non ignari. 4. A Consilio Magistri, qui Rhetoricam tradidit. 5. Ab occasione comoda, dum hoc tantum, non sequenti anno traditur Logica. 6. A Confutatione prætexatæ incapacitatis &c.

XXII.

Exemp. inventionis pro usu civili in
genere deliberativo.

Confessarius suadet Joanni Juveni, ut Religionem monasticam amplectatur, quia hæc resolutio Deo est *grata*, & Joanni *salubris*.

Argumenta sunt ab *honesto*, & *utili*.

Imam partem ab *honesto* sic probabis.

1. Quia per hanc resolutionem Joannes Dei amore mundum, ejusque vanitates spernit.
2. Dei servitio, velut angelus, se totum addicit.
3. Christum sequitur, eique se se conformem reddit &c.

2dam part. prob. ab *utili*. 1. Quia Joannes in religione non angitur curis temporalibus.

2. Quia non habet tot occasiones peccandi, vel labendi, & si ceciderit, velocius surgit.
3. Quia virtutes ad salutem necessarias facile sibi comparat a continuo tum obedientiæ, tum disciplinæ monasticæ exercitio, tum etiam a bono exemplo aliorum. Possunt insuper addi argumenta a *Thesi*, de felicitate Joannis, qui soli Deo adhærere, ac servire valeat; item a persona *loquentis*, nempe confessorii,

farii, cuius consilia sequi necesse sit; & a persona *audientis*, qui nihil in contrarium cum ratione opponere possit.

XXIII.

Exemplum inventionis pro usu quotidiano, seu extemporaneo.

Argumentum.

Volo gratulari Parenti meo ad natalitium.

Invent. 1. Insinua affectum gaudii &c.

2. Ratiocinare de æquitate affectus, vel ex thesi, quia est commune filiis, ut gaudeant in natalitiis parentum suorum; vel ex hypothesi, quia hodie est dies natalitius parentis mei.

3. Amplifica causam tui gaudii per Chriam, vel congeriem argumentorum.

Brevius.

1. Significa lætitiā. *2. Amplifica* causam lætitiæ. *3. Lauda* curam paternam. Ornatum his partibus adhibe vel ex locis chriæ, a simili, a contrario, ab exemplo, a paraphrasi, a testimonio cum figuris &c. vel ex congerie argumentorum.

XXIV.

Exemp. operationis in genere demonstrativo pro usu civili.

Argumentum de Joanne supra n. XXI. positum reassumamus.

Genus Orationis est demonstrativum mixtum. *Scopus*, frequentatio Philosophiæ. *Medium* demonstratio æquitatis.

Propositio. Æquum est, ut Joannes frequentet Philosophiam. Jam sequitur argumētatio.

Major. Si æquum est, ut Joannes frequentet Philosophiam, tunc *ego* bene *ei* suadeo frequentationem *Philosophicæ*. Probatur, quod bene suadeam, quia 1. a *persona loquentis*, id facio non ex adulatione, vel proprio cōmodo, sed, quia æquitas postulat. 2. a *persona audientis*, quia facio ad utilitatem, & juxta inclinationem Joannis, qui maturare, & augere cupit. Scientiarum classes. 3. A *materia*, quia Philosophia majorem affundit lucem Phetoricæ, imo, quia & huic illa præsupponitur. Hoc modo Joannes disponitur ad amplexum Philosophiæ.

Minor. Sed æquum est, ut Joannes frequentet philosophiam. Hæc *minor* est ipsa *propositio*, quæ hic sine divisione statim confirmatur per narrationem cum amplificatione argumenti, quod in argumentationem redigitur, ut sequitur --

Confirmatio.

Enthymema. 1. Ratio dictat, ut Joānes, qui Rhetoricam absolvit, & in ea profecit, philosophiam frequentet; item 2. exemplum aliorum juvenum, qui eandē aggrediuntur, quamvis minus in Rhetorica profecerint; porro 3. Quia mandatum parentis sui, studii hujus non ignari, urget; & 4. quia insuper accedit consilium sui Magistri, qui Rhetoricam tradidit; tandem 5. quia occasio comoda se offert, dum nimirum hoc tantum, non sequenti anno, traditur logica; denique 6. quia prætexata incapacitas nullo nititur fundamento.

Ergo æquum est, ut Joannes frequentet philosophiam.

Conclusio. Ergo bene Joāni suadeo frequentationem philosophiæ. Urgetur affectus per
affe-

affectum *timoris*, quia alias Joannes capitosus, & proprii judicii nimium tenax forte haberetur. Per affectum *tristitiæ*, quia, ni frequentet, parenti iracundiam, & magistro suo tœdium causaret. Item per *facilitatem*, quam dum Rhetoricæ studuit, habiturus est in Philosophia.

Aliud exemplum orationis in genere deliberativo pro usu civili.

Quæstio est de eodem Joanne juvene; an nempe, ut supra n. XXII. notatur, Joannes juxta Confessarii Consilium, Religionem monasticam amplecti debeat? *genus orationis est deliberativum. Scopus*, resolutio quæstionis affirmativa. *Medium*, affectus desiderii in Joanne excitandus per demonstrationem *honestatis, & utilitatis*.

Major. Si laudabile est Joanni Religionem amplecti monasticam, tunc ego recte ei suadeo amplexum *reigionis monasticæ*. Prob. quod recte ei suadeam. 1. Quia per hunc amplexum honor & gloria Joanni accrescit. 2. Quia Joannes, utpote Juvenis, ingenuus, & nobilis, repudiare non potest, quod ei laudem

dem accersit. 3. Quia religio monastica, ut ut hominibus vanis videatur abjecta, probis tamen semper est venerabilis. Sic disponitur Joannes ad affectum desiderii.

Minor. Sed laudabile est Joanni religionem amplecti monasticam.

Prob. Hæc minor per argumenta ab *honesto* petita, & *utili*, cum divisione, quia talis amplexus Deo est *gratus*, & Joanni *salubris*, seu per illum Joannes Deo *gratus*, & sibi *utilis* est.

Pars ima est sorites. 1. Joannes per hunc amplexum Dei amore mundum, ejusque vanitates spernit, 2. qui mundum, ejusque vanitates spernit, Deo, Deique servitio, velut angelus, se totum addicit, 3. qui Deo &c. se totum addicit, Christum sequitur, se seque Christo conformem reddit, 4. Qui Christum sequitur &c. Deo est gratus: ergo Joannes per amplexum religionis monasticæ Deo est gratus.

Pars 2da est Syllogismus. Qui animæ suæ providet, sibi utilis est; atqui Joannes per amplexum religionis monasticæ animæ suæ providet; quia 1. in religione non angitur
curis

curis temporalibus, quæ non raro animam perdunt ; 2. quia non habet tot occasiones peccandi, vel labendi, & si ceciderit, velocius surgit. 3. Quia virtutes ad salutem necessarias facile sibi comparat a continuo tum obedientiæ, tum disciplinæ monasticæ exercitio, tum etiam a bono exemplo aliorum; tandem 4. quia in religione securius vitam æternam sperare potest; ut adeo Joannes in amplexu religionis monasticæ vel maxime sibi utilis sit. Hic confutandæ sunt contrariæ opiniones mundi &c.

Conclusio. Ergo recte Joanni suadeo amplexum religionis monasticæ. Urgetur affectus per affectum *amoris*, quem Joannes Deo, & sibi debet; per affectum *timoris*, quia alias Joannes, ni consilia monentis confessorii sequatur, inquietus &c. fieri posset; tandem per *felicitatem*, quam Joannes habet in religione, & suo tempore habiturus est in cœlo.

XXV.

Exemp. Orationis pro usu ecclesiastico.

Textus Evangelicus sit n. XX. notatus:

Natus

Natus est hodie vobis salvator.

Exordium. His verbis angeli cœlum, hactenus clausum, jam nuntiant reſeratum, hominesque illos, qui bonæ voluntatis ſunt, ut metum æternæ mortis, quam ob labem meruere originalem, ponant, clariffime edocent (*en explicatio*) unde animos nobis erigere cogitant, & dum noſtra prius desperata erat ſalus, in ſuis nuntiis jam nihil magis, quam vitam æternam ſperare nos jubent (*en applicatio*) quia (*propoſitio*) nativitas Chriſti eſt cauſa noſtræ ſpei; & quidem cum *diviſione* 1. ex effectis. 2. ex cauſa.

Pars 1ma. Confirmationis ſit Enthymema. Nativitas Chriſti claudit infernum; cœlum aperit, nos Deo reconciliat, gratias nobis meretur: ergo eſt cauſa noſtræ ſpei; quod Confirmatur confutando objectiones illorum, qui malæ voluntatis eſſe videntur. Additur tranſitio ad 2dam partem, quæ partim epilogoſ primæ, partim exordium ſecundæ fit.

Pars 2da. Confirmationis eſt ſyllogiſmus. Quod nobis certam ad cœlum oſtendit viam, illud eſt cauſa noſtræ ſpei; nam via eſt medium,

um, sine quo terminum sperare non possemus; atqui *nativitas Christi* certam nobis ad *coelum* ostendit viam, nempe *paupertatis, humilitatis, & mortificationis*: ergo *nativitas Christi* est causa nostræ *spei*; quod rursus confirmatur a confutatione objectionum, quas *cosmophili, delicatuli &c.* afferre possent. Ornatus confirmationi additur, si *testimonia scripturæ, & Patrum* (quando res exigit) cum textibus oppositis combinentur: si argumenta ex *ratione* illustrentur a *pari*, & *exemplo* confirmentur cum figuris proposito, itemque si a *sequelis* exaggerentur ad sensum exhibitis.

Epilogus, urget scopum, seu *affectum* in concione intentum, pro quo obtinendo tria, quæ supra §. 114. notavi, sunt observanda, nempe *fructus, praxis, & motus*. In præsentī exemplo *fructus* erit, proscriptio pusillanimitatis, animorum erectio, & firmitas *spei*, præsertim pro illo tempore, quo miseris cingimur & undique derelicti esse videmur.

Praxis, imitatio pastorum, qui annuntiato ipsis salvatore, & hunc adoraverunt, & ab Eo salutem speraverunt.

Mo-

Motus. Per textum Apostoli *ad Rom. 5.*
Spes non confundit, miscetur optatione ex præ-
terito, ut majores hactenus de bonitate Dei
habuissimus sensus, nec ob quamcunque for-
te afflictionem animum despondissimus: pro-
posito de futuro, ut nempe simus homines bo-
næ voluntatis, Deo in omnibus subditi, &
omnem in eo spem nostram collocantes: gra-
tiarum actione pro præsentis tempore, nempe
pro Christi nativitate, & petitione pro gratiis,
quæ ut renascamur cum Christo, & salvemur
per Christum, nobis sunt necessariae.

XXVI.

Exemplum pro usu quotidiano, vel bre-
 vi sermone.

Antecedens. Deditus es pietati, & litteris:
consequens, ergo te laudo: connexio, nam hac
vivendi methodo & Deo es acceptus, & tibi
& hominibus utilis.

Aliud.

Antec. Tuum hodie est natalitium: *consequens,*
itaque gratulor: connexio, nam tua me-
rita, mea exposcunt vota &c. adde formulam
initialem §. 124. & finalem §. 125.

XXVII.

Exempl. Epistolæ ejusdem argumenti.

Scribo fratri Germano Religioso, quem laudare volo, quia amat pietatem & studium.

Dispositio habetur n. priore.

Cum Ornatu.

Formula initialis. Pro domo nostra, quid dicam, aliud non habeo, præter id, quod a me accepisti, si, ut jubes, scribere cogor, jam pro te loquar, alia occasione iterato acturus Ciceronem pro domo sua.

Anteced. Amas, næ credo, scientiam, nec minus pietatem (*amplif. per Chriam*) hæc enim sunt duo talenta ab Evangelistis decantata, & dum omnes monasticæ observantiæ numeros absolvunt, hominis religiosi summa summarum. Tuum erat a principio conversionis non habitum modo, sed & virum induere religiosum. Hinc nefas foret, num scientiæ, ac pietas tibi cordi hæreant, dubitare. Litteratus esse contendis, & pius, ut audias religiosus.

Consequens. Applaudo tibi, & mecum te angeli celebrent. Talem me habere germanum

num non minima gaudii mei portio est, ut capisti perge.

Connexio. Hac tibi via salutem, proximo utilitatem, & Deo gloriam mercaris, divitias omni pretio majores.

Form. fin. Reliquum est, ut & ego sequar, quod dum propono, me in omnia sancta & sacra commendo, æviternum futurus.

Aliud simile.

Scribo eidem germano fratri religioso ad festum nominalitium.

Form. init. Tibi molestiam inferri non suspicor, dum me frequentiore habes, quia quam frequenter ego tui, tu mei teneris desiderio.

Anteced. Natalitium tuum, quod jam cominus suspicio, me silere non patitur, ne, dum alii tibi applaudunt, ego tacendo dissentire videar. Sed, ne credas velim, me unquam dissentire in iis, quæ tibi vel solatio sunt, vel salutifera, me certe, quemadmodum unicum tantum in mundo habes germanum fratrem, nemo, sive copiam spectes votorum, sive horum sinceritatem, præcedit, vincitque.

Consequens. Vivas proin annos, quos nec ærugo consumit, nec tinea demolitur. Moriaris quidem, quia mori necesse est, canus in tempore, sed ut vivas beatus in æternitate. Excrescas, precor, in eam, quam in Sancto, cujus nomen geris, miramur magnitudinem. Sis nomine & omine G. magnus coram Deo, & sanctis ejus &c.

Connexio. Vota interim, quæ ad te mitto, propitium Numen eo citius confirmabit, quo majora tua sunt merita, & preces ardentiores, quas pro te fundo.

Form. fin. Fac, ut me ames, qui penes devotissimam mei commendationem, tuus esse percupio.

Epistolam diversi argumenti releges. 127.

Coronidis Loco.

Addo brevem quemdam modum imitandi ciceronem; & quia ad eloquentiæ ornatum non parum juvant argutiæ in verbis, & proverbia, horum aliqua pro ulteriore Studentium commoditate subungere volui.

Quomodo Cicero imitandus?

Resp. 1. Quoad modum argumentandi
sæpius

sæpius Argumentum adversarii in suum trahit commodum, dum non raro per occupationem sibi obycit, quod adversarius vel objecit, vel obycere posset, quæ dum refutat Cicero, omnia simul enervantur, ac quasi tacita vi ex animis auditorum expelluntur. Quin imo plus contra se solet adducere, ut, dum refutat, auditores eo magis infirmitatem advertant argumenti. Deinde ab exemplis majorum pleraque probat, & ex eo confundit adversarium, ex quo hic se se defendere conatus est, unde necessario sequitur, auditoribus adversarium sensim vilescere, dum ex eo maxime confundi cernunt, ex quo defendi potuisset. Cum instat vehementer, plerumque utitur figura *repetitionis*, seu *anaphora*. Vivam porro facit orationem per id, quod figuram *prosopopæiæ* sæpe adhibeat, & alios loquentes introducat.

Resp. 2do. Ciceronis amœnitatem inde provenire, quod verba ita inter se distribuatur, ut auditori non tam verba, quam cantilena videatur; dum nempe omnia dure sonantia devitat, vel rarissime afferat. v. g. non dicit:

suos satrapas &c. propter collisionem duplicis litteræ S. sed vel aliud nomen substantivum ponit, vel aliquod adverbium interjicit, quod tollat malam illam sonantiam, v.g. *suos proinde satrapas &c.*

Resp. 3tio. Notari debent in stylo ciceroniano varii modi loquendi, variæ particulæ &c. v.g. *de provincia decedere, & discedere*, longe diversa sunt. illud enim est *ultrò*, hoc *coacte* abire.

Particulis *ut aut, aut*, in periodis dilematicis utitur v.g. *ut aut vincam, aut moriar.*

Sæpe duplici substantivo eleganter utitur, v.g. *Onus hoc laboris proonerosum hunc laborem.*

Eleganter sæpe idem verbum geminat, v.g. *esse mutandam, & ita mutandam*; item *per legem manil. Regnat & ita regnat*: dicam alio loco, & ita dicam &c. *Recipere* aliquid, est accipere rogante quodam: *suscipere* autem, *ultrò* accipere.

Formula nexivæ ciceronis sunt: *primum, deinde, denique*: non primo, secundo, tertio.

Pro amplificatione, ac dictione periodica quadrant sequentes particulæ: *non modo, sed ne quidem &c.* v.g. *Non modo voluntatem fuisse*

conjunctam, sed ne prædam quidem adhuc esse divisam.

Magnam cicero ostendit elegantiam in particulis *cum, tum, multo, aut enim, aut si*, v. g. nam *cum* omnis arrogantia odiosa est, *tum* illa ingenii, atque eloquentiæ *multo* molestissima; item : *aut enim* id mihi satis est : *aut si* id parum est, eo magis id commemorando facere non possum.

Cicero pro *iterum, iterumque* dicit : *etiam, atque etiam.*

Pro *me* & *alium* ponit v. g. *me* observat æque atque illum alterum. Subin græcorum exemplo utitur dativo pro ablativo, v. g. *mihi* est elaboratum pro *a me*.

Ingredi in spem, idē est ei, ac concipere spem.

Ita Deos velim mihi propitios, est modus jurandi.

Verbo *videor* eleganter utitur idem cicero, v. g. te vero quemadmodum sit elusus videre jam videor.

Synonymiæ Ciceronianæ idem quidem significant, sed pleniore semper, ac perfectiore sensu.

Continuo, idem significat, ac *statim*.

Duplicem subinde adhibet negationem, v.g. posse te, & illi quoque iudicio *non deesse*.

Non consultu, sed casu, idem est ei, ac non ex instituto, sed per occasionem.

Pulcherrima elegantia ciceronis est, dum per substantiva *abstracta* loquitur: v. g. *fides mea custodem repudiat, diligentia speculatorem reformidat*.

Utitur auctor non raro etiam parrhesiis, id est, facultatibus loquendi, & a recto tramite ad alia minus ad scopum principalem facientia digrediendi, ac demum ad hunc revertendi: v. g. *in verr.* post medium, ubi ad cæcilium ita revertitur: *verum, ut ad te, cæcili, redeam &c.*

Paret est idem, ac *comparet*, constat.

To *adhuc* idem significat ciceroni, ac hactenus, eatenus, vel quoad hoc: v. g. est *adhuc* non verres, id est, quoad hoc non est verres.

Perfidiosum dicit, qui sub larva amicitiae se inimicum ostendit; *prævaricatorem* autem, qui sub larva inimicitiae amicus est. Particulam *ab* cicero sæpe sequentibus consonantibus eleganter adhibet: v. g. *ab siculis, ab*

sylea,

sylea, ab Jove, ab duce, ab legione, ab lege, ab rege, ab nobilitate, & denique toties, quoties nullus asperior concursus est.

Quicum accipit pro *quocum*.

Ad majorem rei expressionem gaudet *superlativis*.

To *in* sæpe usurpat absque habita ratione motus & quietis: v.g. quæ *in amicitiam* populi Rom. *ditionemque* essent. En deberet esse ablativus propter quietem, sed utitur accusativo more veterum.

Diem dicere, est accusare.

Atque adeo, idem ac imo. v. g. posco, *atque adeo* flagito.

Corrupta judicia sunt in iis, qui acceperunt pecunias.

Contaminata in iis, qui bonam famam amittunt, & toti ordini aspergunt labem, quam ipsi tulere.

Quam, eleganter adjungitur *superlativis*, ut: *quam diligentissimos*.

Reliqua, quæ in cicerone imitanda occurrunt, sedula, & attenta docebit lectio &c.

Argutiæ in Verbis, & proverbia &c.

A.

A *Dulator*, polypus est, polypi mentem induit.

Adulter, Ægisthus. Fundum arat alienum.
Venere externa lædere socialia foedera.

Advocatus morosus; advocatus Demipho-
ni. Cerberus forensis, *malus*. Argentanginam
patitur.

Ærumnas sequitur gaudium: post nubila phœ-
bus. Nubibus discussis purgatus nitet æther.

Amicus certus in re incerta cernitur. Ne-
que nullis sis amicus, neque multis. Amici
diffugiunt, cadis cum fæce siccatis, nempe:
donec eris felix, multos numerabis amicos;
nubila, si fuerint, tempora solus eris.

Amor proprius inord. Patriæ fumus alic-
no igne luculentior.

Apidum ad omnia: gladius delphicus.

Argumenta aliena: ab alio amentatas ha-
stas accipere. *Infirma proferre*: plumbeo gla-
dio jugulare. *Item*: ficulneus est gladius.
Scipioni arundineo inniti.

Artem

*Artem quævis alit terra. Dædalo artificio-
fior.*

*Avarus semper eget, ei tam deest, quod
habet, quam quod non habet. Euclio, Ficus
dividit homo præ parcus. Hirudo nisi plena,
non amittit cutem: in avaros exactores.*

*Auxilium duplicatum: anchoris duabus
niti, bonum est.*

B.

Bellum fugiendum: alliumne edas.

*Beneficium memoriæ imprimere: clavo traba-
li figere. Illius oblivisci: in arena, in aqua scri-
bere.*

*Bibere in uno halitu omnia: amyssidem &
amysside bibere. secreta prodit: foecundi ca-
lices, quem non fecere disertum.*

C.

*Cibus vilis: panis agelæus. Pretiosus. Am-
brosiæ dapes. Ambrosia alendus. Avidus ci-
bi: animus stat in patinis. Non fame perit, qui
cibum habet communem: caseum habens, non
 eget obsonio. Omnes petunt: anseres exigunt
diaria. Est necessarius ad laborem: asinus esu-
riens negligit fustem.*

Co-

Cogere ad servitia neminem debemus: Delia invita venandum non est.

Cogitationis pœnam nemo patitur.

Conditione sua nemo contentus: Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Consilium nullum superest: ne Execistides quidem viam invenerit. Hæret aqua.

Consuetudo mala non statim exterminatur: arbor per primum quævis non corrui ictu. Quercus non uno deiicitur ictu. Canis a corio non absterrebitur uncto. Assuescere: Callum obducere. Canis assuetus corio. Non corrigitur: cancrum doces recte ingredi. Cito hydra, utut secta repullulat.

Constantia suadetur: durate, & vosmet rebus servate secundis. Virg.

Contemptui me exponere nolo: nolim ego post roscium in scenam.

Convivium sine vino: Caninum prandium. Vile. cæna cynica. pretiosum: dapes saliares.

Currere. Crisonem, Himeræum præcurrere. i. e. velocem cursorem.

D.

Defectus. Quilibet suos patitur manes. Pastillos

stillos rufillus olet, Gorgonius hircum. Alauda non est sine crista. Auriculas asini quis non habet?

Deliberate agere: ad critolai libellam aliquid trutinare. Deliberandum est diu, quod statuendum est semel. Hic stans delibera. Hic Rhodus, hic salta.

Delicatuli: Abrones, sybaritæ. Catellus mellitæus.

Desiderare nimium: Camelus desiderans cornua, etiam aures amisit.

Diviti dare pecunias; noctuas athenas ferre. *Dives honoratur*: dat census honores. *Multæ divitiæ*: cræsi opes.

Doctus subinde errat: non nunquam bonus dormitat homerus. *Quandoque nihil scit*: luscinia deest cantus. *Rebus inanibus non occupatur*: Aquila, vel leo non capit muscas. *Doctus melior milite*: cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. *Doctum ne instruas*, nam: Delphinum natare doces. *Docti*: Druidorum chorus. *profunde doctus*: Chrysippeum ingenium. *Inter doctos primus*: ævi sui phænix.

Dormire stando: Cantherino ritu somniare.

re. Immodice: Ultra Epimenidem dormire.
Epimenidis somnus. Eudymionis somnum
dormire. *Somnus brevis*: luscinia somnus.

Durus homo: marpesia cautes. Ferreum,
vel adamantinum pectus. Caucaſo durior.

E.

Eloquentia: catena mercurii, Demosthe-
nis lingua.

Erubescere: ignis frontem circumfluit.

Exempla trahunt: magnes allicit ferrum.
A bove majore discit arare minor. Quid
juvat esse in templo sine ædificationis exem-
plo.

F.

Fæminarum occupatio: at vobis facile est
verba, & componere fraudes; hoc unum di-
dicit fæmina semper opus. *Propertius*,

Felix homo: Albæ gallinæ filius, equum
ſeianum habet. Secunda facit alite, Bonis
avibus. Bruta fortuna, *i. e. cæca*. Quilibet
fortunæ suæ faber.

Fides nulla adhibetur: credat judæus apel-
la, non ego. *Sincera*: fides attica. *Nulla*:
Græca. *Nihil credere*. ne catoni quidem
cre-

crederem. Vide, cui fidas &c. ama, tanquam osurus.

Filius malus; in sinu vipera. Viperae par-tus. Mali corvi malum ovum.

Frustraneum quid; Aquam e pumice po-stulare. Æthiopem larvare. Aquam in mortario tundere. Aquam cribro exhauri-re. Torrentem sistere. In aëre piscari. Aërem ferire, Ferrum natare doces. Lit-tus arare. Isthmum perfodere. Cauda anguillam tenere. Mulgere hircos. La-pidi loqui, vel littori. Surdo fabulam ca-nere. Vulpes jungere. Tragelaphos ve-nari. Calvum vellere. Ab asino lanam ex-pectare. Mortuum cædere. Ollam exor-nare. In nodo cuneum quærere, vel no-dum in scirpo. Lapidem decoquere. O-leum & operam perdere. Annosam trans-plantare arborem. Dum mula pepererit, seu ad calendas græcas, *i. e. nunquam*. Ca-nent cygni, si tacuerint graculi. Scara-bæus citius faciet mel, vel culex. Cancrum doces recte ingredi, vel asinum sub fræno currere.

Fur:

Fur : Piceas habet manus.

G.

Garrulus : Archytæ crepitaculum. Bombilius homo. Dodonæus. Fabius. Cicada vocalior. *Garrulo arcana mentis concedere* : in pertusum dolium dicta ingerere.

Gaudia carnalia plus aloës, quam mellis habent. Breve fit, quod turpiter audes.

Gulosus homo : abdomini natus. Asellus marinus in ventriculo cor habens. Caminos fumantes persequitur. Patinis insidiatur, *de vorace* : asinus in paleas. Dolium danaidum. Epicuri de grege porcus. *Damna gulæ* : ebria cœlesti pectora luce carent. Pinguis venter non gignit sensum tenuem. Qui delinquit ventre, non procul est a venere.

H.

Hæres quilibet esse vult : arbore dejecta quivis colligit ligna.

Hæreditas misera : pignori reliquit putamina. Abstulit nucleum.

Horti venusti : Adonitis. Alcinoi.

Hospes.

Hospes. Piscis nequam, nisi recens. In hospitem morosum &c.

Hostilitas magna: attica. Insanabilis: simulas empedoclis. Cadmei fratres, quorum unus alterum occidit.

Hyems permagna: edonia.

I.

Jejunium salubre: sine cerere & Baccho friget venus.

Ignorans: ne Æsopum quidem trivisti. Davus sum, non œdipus, qui nihil habet in cerebro, similis est cerbero: Nesciunt, quantum distent æra lupinis: in eos, qui vel nigrum & album discernere nequeunt. Imprecari patibulum: abi in malam crucem. Diris omnibus devovere. Boletum, quem claudius edit, edas: mortem alicui imprecari.

Impudens: Manus in œtolis habet. Aspectus atticus.

Inania & inutilia: De asini umbra rixari. Disputare de lana caprina. Aquam in mortario tundere. Campana sine pistillo.

Incertus es in rebus : Corvos sequeris.

Inconstans : Empusa mutabilior. Folio mobilior. Foliis levior. Atlantæ pomum sequitur. *Fortuna inconstans* : eripit interdum, modo dat fortuna salutem.

Indifferens : Media fertur agina.

Ineptis aliquid committere &c. Apros immittere fontibus. Infanti herculis aptare cothurnos.

Infelix Dies : Aliensis dies. Dies atro calculo notatus. *Homo sua culpa infelix* : Cæcias nubes attrahens. *Infelicia facta* : Catiliana prodigia. Ilias malorum : Omnis infelicitas. Cerna malorum.

Ingratitudo : Pro meritis male tractarunt agamemnona graij. Nemo beneficia in calendario ponit.

Inversus ordo : Asino das ossa, cani paleas. De alio quæro, tu respondes de cepis.

Invidus : Illi alabastrus unguenti putet. *Invidi se mutuo destruunt* : cornix cornici configit oculos.

Iracundus : Oestro percitus. Fœnum in cornu habet. Atrei oculi, *Ira magna* :
achæ-

achæmenia ira. *Iracundum corrigere, idem est, ac: irritare cræbrones. Oleum camino, vel ignem igni addere. Medium iræ: qui nescit domare furorem, eat ad Christi S. Cruorem.*

Judices pervertere pecunia: Argenteis hastis pugnare, aureo hamo piscari. Argenta querimonia. Morosus est injustus judex: Bunas judicat. Dat veniam corvis, vexat censura columbas.

Furamentum vanum, vel falsum: Aphrodisium jusjurandum.

L.

Labor frustraneus: Actum agere. Brevis: aphyra ad ignem, vel aphyra vidit ignem. Per-magnus: augiæ stabulum, ad quod purgandum Hercules requiritur. Uno labore duo opera peragere: eadem fidelia duos de albare parietes. Interpolandus: quod caret alterna requie, durabile non est. Amant alterna camænæ. Continuandus: dii labore omnia vendunt. Stilla cavat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo. Nulla dies sine linea. Dimidium facti, qui bene cæpit, habet.

M 2

Laus

Laus magna: alma adorea. *Laudare, vel vituperare*: album, vel nigrum calculum addere.

Libertas manutenenda: alterius non sit, qui suus esse potest.

Litigare inaniter & periculose: codri iurgia ferere.

Loquela hominis genium prodit: corvus voce crocitat sua. *Loqui paucis multa*: in nuce iliadem dare. *Multa in pugnum contrahere. De quo sermo fit, comparet.* *Lupus in fabula.* *Loquimur de nostris rebus*: enumerat miles vulnera, pastor oves.

Luxuriosus: Cyprius bos. Lascivior hederæ. Si vultur es, cadaver expecta. Non procul est cyprio, cuius ora abundant cupro. *Amantes amentes.* *Quisquis amat ranam, ranam putat esse dianam.* *Admugit fœmina tauro.* *Titio ad flammam.*

M.

Maleferiati homines se se mutuo juvant: mulus mulum scabit. *Malum renovare*: camerinam movere. *De mala in malum*: de fumo in flammam. *Fumum fugiens in ignem*
in.

incidit. *Malus* plus aloës, quam mellis habet. *Malus* nunquam bonus: e squilla non nascitur rosa. *Malum* ultro accersitum: Pyraustæ interitus. *Majus malum* incurrit, qui minus sustinere renuit: Charybdim vitans in scyllam incidit. *Malum* sibi accersitum: chius dominum emit. *Inter* duo mala versari: scyllam inter & charybdim, lupum inter & anguem. *Malus*: mali commatis homo.

Medicus indoctus: Acesias medicatus est. Hic medicus, si vel unicum mutet litteram, est modicus. *Docti & boni medici* sunt dogmatici.

Mendax: Cretensi mendacior. *Mendacia* cumulare: Centones sarcire.

Mensis Aprilis: Cithereius mensis. *Primus dies in Junio*: Calendæ fabariæ.

Minæ crudeles: Æacidimæ minæ.

Moras faciens punitur: capra ad festum. *Periculum in mora*: quia roma fuit in mora saguntus periit, vel, dum senatus deliberat, saguntus perit.

Mores: Boni mores probant bonos mares.

Mori : in libidinæ rationem venire, Mortis telam detexere. In fossam communem incidere. *Mors jucunda* : cantator cygnus funeris ipse sui. *Mors* : linea rerum ultima. Suam in omnibus personam & larvam detrahit. Mors non est interitus, sed introitus. Optima fors est felix mors. Precem amet, qui necem timet.

N.

Nobilis : Ceris majorum inclytus. Cera & ære nobilis. *Nobiles degeneres* : etiam Heroum quandoque sanguis abortit, & aquilæ partus degenerat.

Nugæ inanes : Apinæ tricæque, & si quid vilius istis. Bullatæ nugæ. Equitare in arundine longa. Trapetindam ludere. *Blinde Måuslein spihlen*. Relinque nuces.

O.

Occasio mala : Latet anguis in herba.

Occasione utendum : Dum ferrum candet, cudendum est. Fronte capillata est, posthæc occasio calva.

Odium : angue pejus & cane odisse.

Odio-

Odiosa res : Crambe bis cocta mors est.
Decantata fabula.

Officium vile : caudicali provinciæ aliquem præficere.

Opera pretiosa : putei agamemnonii. *Opera bona non egent laude* : vino vendibili non opus est suspensa hedera. *Opera cedro digna.*

Ordo vid. inversus.

Otio dedicus : Aceffæus. *Otiari* : vacunæ litare. *Ne sis otiosus* : chænici ne infideas. *Nulla dies sine linea.*

P.

Pæna dilata : sero Jupiter diphtheram inspexit.

Parvus præstat magno : A cane non magno sæpe tenetur aper.

Patiens : Oleo tranquillior. Delphinus felle carens. *Patiens vincit* : Cede repugnant, cedendo victor abibis.

Patricæ nimis amans : Alter Aglaus.

Pauper : Codro pauperior. Homo tenui censu, vel sine censu. *Defectum patitur* : cur-tæ rei semper aliquid abest. *Mendicat* : Cavam manum præbet. *Diviti dat eleemosynam* alinoo dat poma.

M 4

Pau-

Pauper : Aliis bursa turget ære, mihi aëre.

Pacem, vel bellum inire : caduceum, vel hastam eligere.

Pecunia homo probatur : quod cos auro, aurum homini.

Persidus : nec ara illi, nec fides.

Pietas, pie vivite : Discite justitiam moniti, & non temnere divos. *Pius irridet malorum irrisiones* : non curat Elephas culicem.

Pingere : Non bene pingit, qui nihil fingit.

Pluvia : Descendit Jupiter imbres. Deucalionæ undæ. *Multum pluit*.

Præcipitare rem non est consultum : Canis nimium festinans cæcos non raro parit catulos. Malo esse tarda quercus, quam præcox cucurbita.

Præpositus, sit Clemens : Rex apum solus aculeo caret. Boni Pastoris est tondere pecus, non deglubere. Delphinus felle carens. Crex & rex unica littera distant. Regis ad exemplum totus componitur orbis. *Vindicta Dei in malos Prælatos* : feriunt summos fulmina montes. *Mali sunt causa malæ communi-*

munitatis : piscis a capite putere incipit.
Malus & indignus præpositus : asinus mysteria portans. Culicem colat, camelum deglutit.

Promittere multa &c. Aureos montes polliceri.

Prudens : Argo oculatior. Homo emunctæ naris. Nemo de futuro satis callidus.

Pugna : & nisi certanti nulla corona datur.

Q.

Querelæ continuæ : Admeti næniæ.

R.

Raræ res : Corvus albus, niger cygnus.
 Fœta mula.

Religionem propugnare : pro aris & focis dimicare.

Revelatur quod est absconditum : Quid quid sub terra est, in apricum profert ætas.

Revocare Canere palinodiam.

Risit nunquam : Agelaustus. Democritus
Ridens. Satyrus : *irrisor*.

Rixæ : Pomum Eridis.

S.

Sanus homo : Cornice vivacior.

M s

Scan-

Scandalum dare : floribus austrum (i. e. rem noxiam) immittere.

Scholæ : Alvearia musarum.

Scientiarum O O. compendium : Cyclopædia.

Senex : Pedem alterum in cymba charontis habet. Edentulus septennis. Aquilæ senecta. Capulo proximus. In loculum pronus. Senex psittacus negligit ferulam. Omnia stomachatur tetrica senectus. Annosam transplantare arborem. Venit tacito curva senecta pede. *In sene plus iudicii & experientiae &c.* bos lassus fortius figit pedem. Eri-gini canities : vir Juv. canis crinibus.

Sepulchrum improbi splendidum : vipera in electro. Sepultura canina : infamis.

Silentium tenens : amyclæus civis. Magis mutus pisce. *Hinc* : piscem ne edito. Crypticus homo. Amyclas silentium perdidit.

Similis simili gaudet. Cicada cicadæ chara. Graculus graculo affidet.

Societas mala fugienda : ne gusta, quibus nigra est cauda. Picem ne tangas. *Socius malus* : caudam scorpionis gerit. Latet anguis in herba. Viperæ partus. Sub omni lapide scorpius dormit.

Sor-

Sordities : Sui nihil cum amaracino.

Spes in herba.

Studere de nocte, vel *sedulo* : ad cleantis lampadem sedere. Aristophanis lucernam lucubrare. Frangit nucem, qui vult esse nucleum. Didicisse fideliter artes, emollic mores, nec finit esse feros. *Egregius Poëta* : luscinia musarum.

Studia interpolanda : amant alterna cænæ. *Libri sunt necessarii* : haurit aquam cribro, qui discere vult sine libro. *Negligens studiosus* : tua quidem Philosophia in culina est.

Stultus : Æsopicus gallus. Naviget antycyram, ubi copiosum crescit helleborum. *Est incurabilis* : tribus anticyris caput insanabile. *Ex tribu stultorum* : a sexaginta viris venit. *Corpus sine pectore*.

Stupidus : Animal alphabetarium. Asinus antroninus. Plumbeum caput. Portentum cappadocium. Amusis alba in albo lapide. Bagam agere, *stupidum*. Fungus, vel fungi-no genere est. Bos mutus. Bibat, vel edat Helleborum. *Doctis se comparat* : interstre-
pit

pit anser olores. Graculus lusciniæ, vel bubo. *Stupidus inter nasutos*: asinus inter simias. *Se comparat bonis*: corchorus inter herbas. Cumanus asinus honoratur, *præest*. Cum phrygibus sapit, *i. e. suo damno*. *Formosus sine cerebro*: gladius plumbeus in eburnea vagina. *Stupidum ad negotia applicare*: bove venari leporem.

Subdolus: anguilla lubricior. Polypi mendem induit. In ore gestat mel, in corde fel. Circus demosthenis. Anguillam cauda tenes. Chordas geminas ferit: *utrique parti adhæret*. Archilochia vulpes. Archilochum feris. Foris cato intus nero. Candorem ab arte non sumit, qui niger est. *In gestibus cognoscitur*: cauda de vulpe testatur. *Dolosi*: Cercopum coetus. Qui curios simulant, & bacchanalia vivunt. *Subdole agere*: cuniculis aliquem oppugnare.

Suffragio in elect. privandi: cærite cera digni.

Superbus alios non sustinens: cardamo similis. Cristæ surgebant ei. Cristas attolit. Pennas nido majores extendit. Camelus

sal-

faltans. Asinus in pelle leonis, *indoctus*.
Mens si superbit est mons. Parturiunt mon-
tes.

T.

Temeraria actio: protrusus in rupem a sel-
lus.

Tempus suum omnia habent: aliam ætatem
alia decent.

Tenebræ palpabiles: Cimmeriæ.

Testis sincerus: atticus. *Testari* aliquid cum
Deo: summum Jovem Deumque detestari.

Timere nimium, & frustra lamentari: para-
tragædiare, tanquam si Hannibal ad portas
foret.

Timere: Inter malleum & incudem, in-
ter sacrum & saxum hærere. Pavidis Con-
silia in incerto sunt. Canis timidus vehe-
mentius latrat.

V.

Vanus homo, tumentis gloriæ vento in-
flatus, & famæ crescentis mendacio pastus.
Proijcit ampullas, & sesquipedalia verba.

Gloriatur cum aliena re: Oesopicus gracu-
lus. Calvus comatus. Vendit fumos, &
ruit

ruit de fumo in flammam. *Vanum* & *breve gaudium*: *Pyraustæ gaudium*. *Vilibus rebus gloriari*: *anaxyrida ostentare*.

Verba obscæna: in ore camerinam habere; vel *camarine loqui*. *Revocari verba requeunt*: & *volat emissum semel irrevocabile verbum*. *Verba aspera* &c. *Non sine dente & felle loqui*. *Verbis obsoletis uti*: cum *Evandri matre loqui*. *Homo multiloquus*: *daulia cornix*.

Veritatem dicere: *Credite me vobis folium recitare sybillæ*.

Veteres res: *Chao antiquiora*.

Vicæ Comes: *fidus achatus*.

Victoria infelix: *Cadmea*. *Victum se dare*: *herbam porrigere*.

Vilis res: *Alga vilior*. *Rei vili pretiosa non sunt impendenda*: *caput asini ne laves nitro*. *Quid asino unguentum?*

Vindicta Dei: *Adrastea nemesis*.

Virtus: *Res cedro digna*. *Gemmæ insculpenda*. *Mandanda fastis*. *Probitas laudatur, & alget*.

Vita brevissima: *Ephemeris vita*,

Vitu-

Vituperator: Aristarchus. Momus. Zoi-
 lus. Tertius Cato. *Vituperare* - malum: Ca-
 ninam pellem rodere. *Librum*: Aristarchi
 obeliscis jugulare librum. *Vituperium*: Ca-
 nina facundia. Dente theonino rodi. In
 me hæc cuditur faba.

Utilius sectari debemus: Asinus stramen-
 tum mavult, quam aurum.

U. J. O. G. D.

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

X XII.88

Stattmüller, Markus

Rhetoricae Neumayerianae epitome

Günzburg 1765

L.eleg.g. 382

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10574680-0

VD18 14590964-001